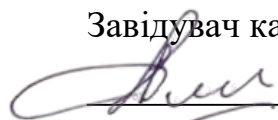

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Навчально-науковий гуманітарний інститут

Кафедра психології

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

 Карсканова С. В.

«_10_» _06_____ 2026 р.

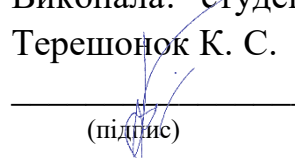
КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття рівня вищої освіти «бакалавр»

зі спеціальності 053 «Психологія»

**на тему «ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА МОЛОДІ ДО СІМЕЙНОГО
ЖИТТЯ»**

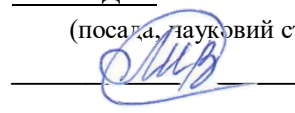
Виконала: студентка групи 4551
Терешонок К. С.

(підпис)

Керівник роботи:
д-р. філософії з психології (PhD),

ВИКЛАДАЧ

(посада, науковий ступінь вчене звання)

 Ларченко І. В.

(підпис)

Миколаїв 2026 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Навчально-науковий гуманітарний інститут

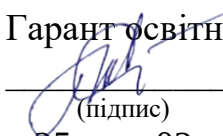
Кафедра психології

Спеціальність 053 Психологія

Освітня програма «Психологія»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Гарант освітньої програми

 Чугуєва І.Є.
(підпис)

« 25 » __02____ 2026 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Студента/ки **Терешонок Катерини Сергіївни**

1. Тема роботи: **«Психологічна підготовка молоді до сімейного життя»**
Керівник роботи д-р. філософії з психології (PhD), викладач **Ларченко Ірина Володимирівна**

Затверджені наказом ректора №198-уч від «25» лютого 2026 року

2. Термін подання роботи: 05.06.2026.

3. Вихідні дані по роботі: спеціальна наукова і методична література та інші матеріали з психології, передовий практичний досвід.

4. Перелік питань, що належать до розробки (найменування розділів):
Теоретичні основи психологічної підготовки молоді до сімейного життя.

Психологічна готовність молоді до шлюбно-сімейних відносин.

Емпіричне дослідження психологічної готовності молоді до сімейного життя.

5. Перелік презентаційних матеріалів: презентація доповіді по роботі у форматі Microsoft Power Point загальною кількістю 11 слайдів, з висвітленням таких питань як назва, об'єкт предмет, мета і завдання роботи (2 слайди), використані методи емпіричного дослідження (1 слайд), теоретичні узагальнення з теми дослідження (2 слайди), результати емпіричного дослідження, їх демонстрація (рисунки, таблиці), аналіз та інтерпретація (5 слайдів), висновки (1 слайд).

6. Дата видачі завдання 25 лютого 2026 року.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Номер	Назва етапів роботи	Терміни виконання етапів роботи	Примітка
1.	Формулювання теми роботи	10.02.2026	
2.	Опрацювання літератури з теми дослідження. Визначення мети, завдань, об'єкта, предмета дослідження.	15.02.2026	Список використаної літератури має включати не менше 30 позицій (передусім сучасні актуальні із яких не менше 25% - за останні п'ять років).
3.	Написання вступу. Визначення методів і бази дослідження.	25.02.2026	Вступ (обсяг 3 – 4 сторінки)
4.	Написання Розділу 1. Подання на перевірку	01.03.2026	Розділ 1. (15-20 сторінок)
5.	Підготовка та проведення емпіричного дослідження.	15.03.2026 - 31.03.2026	
6.	Статистична обробка отриманих результатів	01.04.2026- 07.04.2026	
7.	Написання Розділу 2. Подання на перевірку	10.04.2026 – 10.05.2026	Розділ 2 (15-20 сторінок)
8.	Оформлення тексту роботи. Подання керівнику на перевірку.	10.05.2026 – 15.05.2026	Загальний обсяг основного тексту роботи 40 – 50 сторінок (без списку літератури і додатків).
9.	Попередній захист кваліфікаційної роботи	01.06.2026 – 05.06.2026	
10.	Опрацювання зауважень і виправлення недоліків	08.06.2026 – 12.06.2026	
11.	Подання роботи для перевірки на академічну доброчесність	10.06.2026 – 12.06.2026	
12.	Подання кваліфікаційної роботи на рецензування	12.06.2026 – 14.06.2026	
13.	Захист роботи	15.06.2026- 20.06.2026	

Студент

(підпис)

Терешонок К.С.

Керівник роботи

(підпис)

Ларченко І. В.

АНОТАЦІЯ

У кваліфікаційній роботі представлено теоретичні основи та емпіричне дослідження психологічної підготовки молоді до сімейного життя. Проведено аналіз сучасних підходів до вивчення даної проблематики з використанням надійних психодіагностичних методик та методів математичної статистики для підтвердження достовірності отриманих результатів.

Ключові слова: психологічна готовність, сімейне життя, молодь, шлюб, сімейні цінності, міжособистісні стосунки, подружні ролі.

Терешонок К. Психологічна підготовка молоді до сімейного життя: кваліфікаційна робота бакалавра зі спеціальності 053 «Психологія». Миколаїв: НУК ім. адм. Макарова, 2026. 66 сторінок.

ANNOTATION

The qualification work presents theoretical foundations and empirical research on the psychological preparation of young people for family life. An analysis of modern approaches to the study of this issue is carried out using reliable psychodiagnostic methods and methods of mathematical statistics to confirm the reliability of the results obtained.

Keywords: psychological readiness, family life, youth, marriage, family values, interpersonal relationships, marital roles.

Tereshonok K. Psychological preparation of young people for family life: bachelor's qualification work in specialty 053 "Psychology". Mykolaiv: Admiral Makarov National University of Shipbuilding. 2026. 66 pages.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1	11
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МОЛОДІ ДО СІМЕЙНОГО ЖИТТЯ	11
1.1 Сутність сім'ї та шлюбно-сімейних відносин у психологічній науці	11
1.2 Психологічна готовність молоді до сімейного життя як наукова проблема	18
1.3 Психологічні чинники формування готовності молоді до сімейного життя	23
Висновки до розділу 1	30
РОЗДІЛ 2	33
ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ МОЛОДІ ДО СІМЕЙНОГО ЖИТТЯ	33
2.1 Організація та методи емпіричного дослідження.....	33
2.2 Аналіз результатів емпіричного дослідження	38
2.2.1 Аналіз результатів авторської анкети «Психологічна готовність молоді до сімейного життя».....	43
2.2.2 Аналіз результатів авторського опитувальника емоційної емпатії	46
2.2.3 Аналіз результатів авторської анкети «Комунікативна готовність молоді до сімейного життя».....	49
2.3 Узагальнення результатів емпіричного дослідження.....	52
2.4 Кореляційний аналіз результатів дослідження.....	54
Висновки до розділу 2.....	56
ВИСНОВКИ	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	60
ДОДАТКИ	63
Додаток А.....	63
Додаток Б.....	64
Додаток В.....	65
Додаток Г	66

ВСТУП

У сучасних умовах розвитку суспільства проблема психологічної підготовки молоді до сімейного життя набуває особливої актуальності, оскільки саме сім'я виступає одним із найважливіших соціальних інститутів, що забезпечує психологічну стабільність особистості, її емоційне благополуччя, соціалізацію та гармонійний розвиток. Сімейні відносини значною мірою впливають на формування життєвих цінностей, моральних орієнтацій, моделей поведінки, особливостей емоційної взаємодії та здатності людини до побудови конструктивних міжособистісних стосунків.

У сучасному суспільстві сім'я продовжує залишатися важливим середовищем особистісного розвитку людини, незважаючи на суттєві соціокультурні трансформації, зміну традиційних уявлень про шлюб та зростання індивідуалізації суспільства. Саме в сім'ї формуються первинні уявлення особистості про любов, підтримку, відповідальність, взаєморозуміння та партнерську взаємодію. Водночас успішність функціонування сімейних відносин значною мірою залежить від рівня психологічної готовності особистості до подружнього життя.

Сучасна молодь функціонує в умовах швидких соціальних змін, економічної нестабільності, високого рівня інформаційного навантаження та трансформації традиційних сімейних цінностей. Такі умови суттєво впливають на уявлення молодих людей про шлюб, сім'ю, подружні ролі та відповідальність у сімейному житті. У багатьох випадках молодь стикається з труднощами у формуванні стабільних міжособистісних відносин, невпевненістю щодо майбутнього сімейного життя та психологічною неготовністю до виконання подружніх і батьківських функцій.

Особливої значущості проблема психологічної готовності молоді до сімейного життя набуває в юнацькому віці, оскільки саме в цей період відбувається активне формування системи життєвих цінностей, моральних установок, особистісної ідентичності та уявлень про майбутнє сімейне життя. Молоді люди починають більш усвідомлено ставитися до міжособистісних стосунків, формують власні вимоги до партнера, визначають очікування щодо шлюбу, сім'ї та майбутнього подружнього життя.

Юнацький вік характеризується підвищеною емоційною чутливістю, потребою у близьких емоційних контактах, прагненням до самореалізації та пошуком власного місця у суспільстві. У цей період формується здатність до емоційної близькості, відповідальності, довіри та взаємної підтримки, які є важливими складовими гармонійних сімейних відносин. Водночас недостатній рівень психологічної зрілості, невміння конструктивно вирішувати конфлікти або низький рівень емоційної компетентності можуть негативно впливати на подальше сімейне життя.

Важливим аспектом досліджуваної проблеми є також вплив сучасного інформаційного середовища та соціальних мереж на формування уявлень молоді про сімейне життя. Значна кількість молодих людей орієнтується на ідеалізовані образи сімейних відносин, що транслиуються через медіапростір, унаслідок чого можуть формуватися нереалістичні очікування щодо шлюбу, партнерської взаємодії та сімейного благополуччя. Постійне порівняння власних стосунків із «ідеальними» образами, представленими у соціальних мережах, може сприяти виникненню емоційного незадоволення, внутрішніх конфліктів та психологічної неготовності до реального сімейного життя.

Проблема психологічної підготовки молоді до сімейного життя також тісно пов'язана з розвитком емоційної зрілості особистості, рівнем сформованості комунікативних навичок, здатністю до відповідальності, взаєморозуміння, емпатії та конструктивного вирішення конфліктних ситуацій. Недостатній рівень розвитку зазначених якостей може негативно впливати на стабільність майбутніх сімейних відносин, процес адаптації до подружнього життя та психологічний клімат у сім'ї.

Особливого значення проблема психологічної готовності молоді до сімейного життя набуває і в умовах сучасних соціальних викликів, пов'язаних із воєнним станом, високим рівнем стресу, психологічним напруженням та загальною нестабільністю суспільства. У таких умовах молоді люди нерідко стикаються з підвищеним рівнем тривожності, емоційної невизначеності та труднощами у плануванні майбутнього, що також впливає на формування ставлення до шлюбу та сім'ї.

Актуальність дослідження посилюється і тим, що в сучасному суспільстві спостерігається збільшення кількості сімейних конфліктів, кризових явищ у подружніх відносинах та розлучень серед молодих сімей. Однією з причин цього є недостатня психологічна готовність молоді до сімейного життя, нерозуміння психологічних особливостей подружньої взаємодії, невміння будувати довірливі стосунки та конструктивно вирішувати конфлікти.

Важливу роль у формуванні психологічної готовності молоді до сімейного життя відіграє сімейне середовище, у якому відбувається первинна соціалізація особистості. Особливості взаємодії між батьками, стиль сімейного виховання, емоційний клімат у родині значною мірою впливають на формування у молоді людини уявлень про сімейні ролі, способи вирішення конфліктів, відповідальність та партнерську взаємодію. Негативний сімейний досвід або дисгармонійні сімейні відносини можуть формувати у молоді викривлені уявлення про шлюб та ускладнювати процес підготовки до майбутнього сімейного життя.

Проблема психологічної готовності молоді до сімейного життя досліджувалася у працях вітчизняних та зарубіжних науковців. Питання психології сім'ї, шлюбно-сімейних відносин, особливостей підготовки молоді до шлюбу, сімейних цінностей та міжособистісної взаємодії висвітлювалися у роботах В. Кравця, Т. Титаренко, С. Максименка, Л. Орбан-Лембрик, І. Бега, Дж. Готтмана та інших дослідників. У наукових працях розглядаються психологічні особливості формування сімейних цінностей, емоційної готовності до шлюбу, розвитку відповідальності та психологічної зрілості особистості.

Проте, незважаючи на значну кількість наукових досліджень, проблема психологічної підготовки молоді до сімейного життя в умовах сучасних соціокультурних змін потребує подальшого теоретичного та емпіричного вивчення. Зокрема, недостатньо дослідженими залишаються питання впливу сучасного інформаційного середовища на формування уявлень молоді про сім'ю, особливості психологічної готовності до виконання подружніх ролей та розвитку навичок конструктивної міжособистісної взаємодії.

Отже, актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю вивчення психологічних особливостей підготовки молоді до сімейного життя, визначення основних чинників формування психологічної готовності до шлюбу та розробки практичних рекомендацій щодо формування гармонійних сімейних відносин у молодіжному середовищі.

Об'єкт дослідження – психологічна готовність молоді до сімейного життя.

Предмет дослідження – психологічні особливості сформованості готовності молоді до сімейного життя.

Гіпотеза дослідження – полягає в припущенні, що рівень психологічної готовності молоді до сімейного життя пов'язаний із розвитком емпатії, комунікативних навичок та сформованістю сімейних цінностей.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати особливості психологічної підготовки молоді до сімейного життя та емпірично дослідити рівень психологічної готовності молоді до шлюбно-сімейних відносин.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати теоретичні підходи до вивчення психологічної готовності молоді до сімейного життя.
2. Визначити психологічні особливості формування готовності молоді до шлюбно-сімейних відносин.
3. Охарактеризувати основні чинники психологічної підготовки молоді до сімейного життя.
4. Описати методичне забезпечення емпіричного дослідження (вибірку, діагностичний інструментарій та етапи дослідження).
5. Провести аналіз результатів дослідження психологічної готовності молоді до сімейного життя.
6. Розробити практичні рекомендації щодо психологічної підготовки молоді до сімейного життя.

Для досягнення мети дослідження було застосовано комплекс методів. Теоретичні методи: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення та систематизація наукових джерел з тематики дослідження. Емпіричні методи: анкетування, психодіагностичні методики, спрямовані на дослідження

психологічної готовності молоді до сімейного життя, особливостей міжособистісної взаємодії та сімейних цінностей. Статистичні методи: кількісний та якісний аналіз отриманих результатів, методи математичної статистики, а також кореляційний аналіз за коефіцієнтом кореляції Пірсона.

Вибірка дослідження: 35 осіб віком від 14 до 28 років – студенти закладів вищої освіти та представники учнівської молоді. Усі респонденти брали участь у дослідженні добровільно та були поінформовані про мету дослідження.

Наукова новизна дослідження полягає у поглибленні та уточненні уявлень про психологічні особливості підготовки молоді до сімейного життя в сучасних соціальних умовах. У роботі досліджено особливості уявлень молоді про шлюб, сімейні ролі, відповідальність та психологічну готовність до побудови сімейних відносин.

Практична значущість дослідження полягає у можливості використання отриманих результатів у діяльності практичних психологів, соціальних педагогів та викладачів закладів освіти під час роботи з молоддю. Результати дослідження можуть бути використані для розробки психологічних рекомендацій, тренінгових програм та психопрофілактичних заходів, спрямованих на формування психологічної готовності молоді до сімейного життя.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження були представлені на I Всеукраїнській науково-практичній конференції «Психологічні студії. Науковий пошук і практичний досвід», яка відбулася 23 квітня 2026 року. За результатами участі опубліковано тези доповіді на тему «Психологічна підготовка молоді до сімейного життя».

Структура роботи: робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 66 сторінок. Робота містить 18 таблиць та 6 рисунків. Список використаних джерел налічує 30 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МОЛОДІ ДО СІМЕЙНОГО ЖИТТЯ

1.1 Сутність сім'ї та шлюбно-сімейних відносин у психологічній науці

Сім'я є одним із найважливіших соціальних інститутів суспільства, який забезпечує не лише продовження людського роду, але й виконує важливі психологічні, емоційні, виховні та соціальні функції. Саме у сімейному середовищі людина вперше знайомиться з міжособистісною взаємодією, засвоює моральні норми, формує систему життєвих цінностей та набуває досвіду емоційного спілкування. Значення сім'ї для розвитку особистості важко переоцінити, оскільки саме сімейні взаємини значною мірою впливають на психологічний стан людини, рівень її самооцінки, емоційної стабільності та здатності до побудови гармонійних соціальних контактів [11].

У сучасній психології сім'я розглядається як мала соціальна група, члени якої об'єднані подружніми або родинними зв'язками, спільністю побуту, моральною відповідальністю та взаємною підтримкою [15]. На відміну від інших соціальних груп, сім'я характеризується високим рівнем емоційної близькості та постійною психологічною взаємодією між її членами. Саме тому психологічний клімат у сім'ї має важливе значення для емоційного благополуччя людини та її психічного розвитку.

У науковій літературі сім'я визначається не лише як соціальна одиниця суспільства, але і як важливе психологічне середовище формування особистості. На думку В. П. Кравця, сім'я виступає одним із головних чинників соціалізації людини, оскільки саме у сімейному середовищі формуються моральні якості, відповідальність, навички взаємодії та ставлення до інших людей [11]. Сім'я значною мірою визначає особливості емоційного розвитку особистості та її подальшу здатність до побудови стабільних міжособистісних відносин.

Особливу роль сім'я відіграє у процесі формування емоційної сфери людини. Саме у сімейному середовищі людина отримує перший досвід любові, підтримки, турботи та взаєморозуміння. Позитивна емоційна атмосфера у сім'ї сприяє формуванню психологічної стабільності, впевненості у собі та здатності до довірливих відносин. Натомість конфліктна атмосфера, відсутність емоційної підтримки або агресивна поведінка можуть негативно впливати на психоемоційний стан людини та ускладнювати процес побудови гармонійних стосунків у майбутньому [18].

У психологічній науці проблема сімейних відносин розглядається як багатогранне явище, яке поєднує психологічні, соціальні, моральні та культурні аспекти. Сімейні взаємини не є статичними, оскільки вони постійно змінюються під впливом життєвих обставин, особливостей характеру партнерів, соціального середовища та рівня психологічної зрілості членів сім'ї. Саме тому гармонійність сімейних відносин значною мірою залежить від здатності партнерів адаптуватися до змін, враховувати потреби один одного та підтримувати емоційну близькість.

Сім'я виконує низку важливих функцій, які забезпечують її стабільне функціонування та впливають на розвиток особистості. Серед основних функцій сім'ї у психологічній літературі виділяють репродуктивну, виховну, емоційну, господарсько-побутову, комунікативну, рекреативну та соціалізуючу функції [6]. Основні функції сім'ї представлено в табл.1.

Основні функції сім'ї

Функція	Характеристика
Репродуктивна	Народження та виховання дітей
Виховна	Формування моральних цінностей, норм поведінки та відповідальності
Емоційна	Забезпечення емоційної підтримки та психологічного комфорту
Комунікативна	Формування навичок міжособистісного спілкування
Господарсько-побутова	Організація спільного побуту та матеріального забезпечення
Соціалізуюча	Засвоєння соціальних норм та моделей поведінки
Рекреативна	Створення умов для психологічного відпочинку та емоційного відновлення

Як видно з таблиці 1.1 сім'я виконує не лише соціальні, але й важливі психологічні функції. Особливе значення має емоційна функція сім'ї, оскільки саме у сімейному середовищі людина отримує почуття безпеки, підтримки та психологічної стабільності. Відсутність позитивної емоційної атмосфери може негативно впливати на розвиток особистості та формування міжособистісних відносин.

Окремої уваги заслуговує виховна функція сім'ї. Саме сім'я формує перші уявлення людини про моральні норми, відповідальність, взаємоповагу та поведінку у суспільстві. Батьківська сім'я виступає моделлю, на основі якої у майбутньому формуються власні уявлення людини про сімейне життя, шлюбні ролі та взаємини між партнерами. Особливості сімейного виховання значною мірою впливають на формування самооцінки, емоційної стабільності та соціальної адаптації особистості.

Важливе значення у процесі формування особистості має стиль сімейного виховання. Саме особливості взаємодії між батьками та дітьми значною мірою визначають рівень самооцінки людини, її емоційну стабільність та здатність до побудови соціальних контактів. У психологічній літературі виділяють декілька основних стилів сімейного виховання, кожен з яких по-різному впливає на розвиток особистості [12]. Основні стилі сімейного виховання представлені в табл. 1.2

Таблиця 1.2

Основні стилі сімейного виховання

Стиль виховання	Характеристика
Демократичний	Підтримка, довіра, взаєморозуміння та повага до дитини
Авторитарний	Жорсткий контроль, суворість та домінування батьків
Ліберальний	Надмірна свобода та недостатній контроль
Байдужий	Недостатня увага до емоційних потреб дитини

Найбільш сприятливим для гармонійного розвитку особистості вважається демократичний стиль виховання, оскільки він сприяє формуванню впевненості у собі, емоційної стабільності та навичок конструктивного спілкування. Авторитарний стиль виховання може формувати у дитини підвищену тривожність, невпевненість у собі або схильність до агресивної поведінки. Ліберальний стиль часто призводить до недостатнього рівня відповідальності та труднощів із самоконтролем, а байдужий стиль виховання може негативно впливати на емоційний розвиток особистості та формування міжособистісних відносин.

Важливою складовою сімейних відносин є психологічний клімат у сім'ї. Психологічний клімат являє собою систему емоційних взаємин між членами сім'ї, яка визначає рівень комфорту, довіри та емоційної стабільності. Позитивний психологічний клімат характеризується взаємною підтримкою, емоційною відкритістю, повагою та конструктивним

спілкуванням між членами сім'ї. Натомість конфліктна атмосфера, постійні суперечки, емоційне відчуження або агресивна поведінка негативно впливають на психоемоційний стан людини та можуть спричиняти психологічне виснаження. Ознаки сприятливого та несприятливого психологічного клімату у сім'ї представлено в табл. 1.3

Таблиця 1.3

Ознаки сприятливого та несприятливого психологічного клімату у сім'ї

Сприятливий психологічний клімат	Несприятливий психологічний клімат
Взаємна підтримка	Часті конфлікти
Емоційна відкритість	Агресивна поведінка
Довіра між членами сім'ї	Відсутність взаєморозуміння
Повага та взаємодопомога	Емоційне відчуження
Конструктивне спілкування	Постійна психологічна напруга

Як видно з таблиці 1.3, психологічний клімат у сім'ї безпосередньо впливає на емоційний стан людини та рівень гармонійності сімейних відносин. Сприятлива атмосфера у сім'ї створює умови для психологічного комфорту, тоді як постійні конфлікти та емоційне напруження можуть негативно впливати на психічне здоров'я людини.

У психологічній науці важливе місце займає дослідження шлюбно-сімейних відносин. Шлюб розглядається як соціально та юридично визнана форма взаємин між чоловіком і жінкою, яка ґрунтується на взаємній відповідальності, емоційній близькості та спільному веденні сімейного життя [5]. Водночас у психології шлюб розглядається не лише як соціальний союз, але і як система міжособистісної взаємодії, у якій важливе значення мають емоційна підтримка, довіра, комунікація та психологічна сумісність партнерів.

На сучасному етапі розвитку суспільства спостерігається зміна традиційних уявлень про шлюб та сімейні ролі. Якщо раніше сімейні ролі чоловіка та жінки були чітко визначеними, то сучасна молодь дедалі більше орієнтується на партнерську модель сімейних відносин. Така модель передбачає рівноправність партнерів, взаємну підтримку, спільне прийняття рішень та рівномірний розподіл сімейних обов'язків [20].

Сучасна молодь приділяє значну увагу психологічному комфорту у сімейних відносинах. Якщо раніше шлюб значною мірою сприймався як соціальний обов'язок, то сьогодні все більшого значення набувають емоційна близькість, взаєморозуміння та психологічна сумісність партнерів. Саме тому питання психологічної готовності до сімейного життя стає особливо актуальним у сучасному суспільстві.

Психологічна сумісність партнерів є одним із важливих чинників стабільності сімейних відносин. Психологічна сумісність проявляється у схожості життєвих цінностей, моральних установок, емоційних потреб та особливостей характеру. Високий рівень психологічної сумісності сприяє формуванню гармонійних сімейних відносин, тоді як значні відмінності у поглядах та способах поведінки можуть призводити до конфліктів та психологічної напруги. Основні чинники гармонійних шлюбно – сімейних відносин представлено в табл. 1.4

Таблиця 1.4

Основні чинники гармонійних шлюбно-сімейних відносин

Чинник	Характеристика
Довіра	Відкритість та впевненість у партнері
Емоційна підтримка	Підтримка у складних життєвих ситуаціях
Взаєморозуміння	Здатність враховувати почуття та потреби партнера
Комунікація	Конструктивне спілкування та обговорення проблем
Відповідальність	Виконання сімейних обов'язків та підтримка стабільності сім'ї
Спільність цінностей	Подібність життєвих цілей та моральних принципів

Як видно з таблиці 1.4, гармонійні сімейні відносини формуються під впливом комплексу психологічних чинників. Важливе значення мають емоційна близькість між партнерами, взаємна підтримка, конструктивне спілкування та відповідальне ставлення до сімейного життя.

Значну роль у сімейних відносинах відіграє рівень комунікативної культури партнерів. Саме особливості спілкування між членами сім'ї значною мірою визначають рівень задоволеності сімейним життям. Конструктивне спілкування сприяє формуванню взаємної довіри, підтримки та емоційної стабільності, тоді як недостатній рівень комунікативної культури може призводити до конфліктів та психологічної напруги у сім'ї [21].

Важливим компонентом шлюбно-сімейних відносин є здатність партнерів до конструктивного вирішення конфліктних ситуацій. Конфлікти є природною складовою сімейного життя, проте саме спосіб реагування на конфлікт визначає подальший психологічний клімат у сім'ї. Здатність партнерів контролювати емоції, слухати один одного та знаходити компромісні рішення сприяє підтриманню стабільних та гармонійних сімейних відносин.

Недостатній рівень комунікативної культури нерідко стає причиною непорозумінь, емоційного напруження та погіршення психологічного клімату у сім'ї. Саме тому здатність до ефективного спілкування виступає важливою складовою гармонійних шлюбно-сімейних відносин.

У сучасному суспільстві на функціонування сім'ї значний вплив мають соціально-економічні та культурні чинники. Високий рівень психологічного навантаження, економічна нестабільність, зміна традиційних сімейних цінностей та вплив інформаційного середовища можуть негативно впливати на стабільність шлюбно-сімейних відносин. Сучасна молодь нерідко стикається з труднощами у побудові стабільних міжособистісних відносин через недостатню психологічну готовність до сімейного життя.

Таким чином, сім'я є важливим соціально-психологічним середовищем розвитку особистості, яке виконує емоційні, виховні, комунікативні та соціалізуючі функції. Гармонійність шлюбно-сімейних відносин значною мірою залежить від рівня психологічної зрілості партнерів, особливостей міжособистісної взаємодії, сформованості сімейних цінностей та здатності до конструктивного спілкування [11].

1.2 Психологічна готовність молоді до сімейного життя як наукова проблема

Проблема психологічної готовності молоді до сімейного життя є однією з актуальних у сучасній психологічній науці. Це пов'язано зі змінами у системі сімейних цінностей, трансформацією уявлень молоді про шлюб, а також зростанням кількості конфліктів і нестабільних сімейних відносин. Сучасна молодь стикається з необхідністю не лише соціальної чи матеріальної підготовки до створення сім'ї, але й психологічної готовності до подружнього життя, відповідальності та побудови гармонійних міжособистісних відносин.

У сучасних умовах сімейне життя потребує від людини високого рівня психологічної зрілості, здатності до самоконтролю, відповідального ставлення до власних вчинків та вміння будувати конструктивні взаємини з іншими людьми. Недостатня психологічна готовність молоді до шлюбу нерідко стає причиною конфліктів, непорозумінь, емоційного виснаження та руйнування сімейних відносин. Саме тому проблема психологічної підготовки молоді до сімейного життя набуває особливого значення у сучасному суспільстві.

У психології поняття «психологічна готовність до сімейного життя» розглядається як складне багатокomпонентне утворення, яке включає систему знань, навичок, особистісних якостей та емоційної зрілості, необхідних для побудови стабільних сімейних відносин. Психологічна готовність передбачає здатність людини до відповідального ставлення до шлюбу, взаємної

підтримки, конструктивного спілкування та вирішення конфліктних ситуацій [8].

На думку О. Я. Кляпець, психологічна готовність молоді до сімейного життя формується поступово та залежить від рівня особистісної зрілості, сімейного виховання, життєвого досвіду та сформованості моральних цінностей [8]. Саме тому психологічна підготовка молоді до шлюбу повинна охоплювати не лише інформаційний аспект, але й розвиток емоційної сфери, навичок спілкування та відповідального ставлення до сімейних обов'язків.

У сучасній психологічній літературі психологічна готовність до сімейного життя розглядається як система взаємопов'язаних компонентів. До основних компонентів психологічної готовності більшість дослідників відносять емоційний, мотиваційний, когнітивний, поведінковий та комунікативний компоненти [12]. Основні компоненти психологічної готовності до сімейного життя представлено в табл. 1.5.

Таблиця 1.5

Основні компоненти психологічної готовності до сімейного життя

Компонент	Характеристика
Емоційний	Емоційна зрілість, здатність до емпатії та підтримки
Мотиваційний	Усвідомлене бажання створити сім'ю
Когнітивний	Знання про сімейні ролі та подружні взаємини
Поведінковий	Готовність виконувати сімейні обов'язки
Комунікативний	Уміння конструктивно спілкуватися та вирішувати конфлікти

Як видно з таблиці 1.5, психологічна готовність до сімейного життя включає не лише бажання створити сім'ю, але й здатність людини до ефективної міжособистісної взаємодії, відповідальності та емоційної підтримки партнера.

Одним із найважливіших компонентів психологічної готовності до сімейного життя є емоційна зрілість особистості. Емоційно зріла людина

здатна контролювати власні емоції, враховувати почуття інших людей та конструктивно реагувати на складні життєві ситуації. Саме емоційна зрілість значною мірою визначає здатність людини підтримувати стабільні та гармонійні сімейні відносини.

Недостатній рівень емоційної зрілості може проявлятися у підвищеній конфліктності, емоційній нестабільності, невмінні вирішувати проблеми або брати відповідальність за власні вчинки. Такі особливості нерідко ускладнюють процес адаптації до сімейного життя та негативно впливають на стабільність подружніх взаємин. Людина, яка не вміє контролювати власні емоції або враховувати потреби партнера, часто стикається з труднощами у процесі побудови гармонійних сімейних відносин.

Важливою складовою психологічної готовності до шлюбу є мотиваційний компонент. Він відображає ставлення людини до сімейного життя, її життєві цінності, уявлення про роль сім'ї та готовність до відповідальності. Усвідомлене прагнення до створення сім'ї, орієнтація на взаємну підтримку та стабільність відносин є важливими показниками психологічної готовності до шлюбу.

Мотивація створення сім'ї може бути різною. Для одних людей сім'я є джерелом емоційної підтримки та психологічного комфорту, для інших — способом самореалізації або виконання соціальної ролі. Проте психологи наголошують на тому, що найбільш сприятливою для побудови гармонійних сімейних відносин є мотивація, яка ґрунтується на взаємоповазі, емоційній близькості та відповідальному ставленні до шлюбу.

Суттєве значення має також когнітивний компонент психологічної готовності. Молодь повинна мати адекватні уявлення про сімейне життя, подружні ролі, відповідальність та особливості міжособистісної взаємодії у шлюбі. Нереалістичні очікування щодо сімейного життя можуть призводити до розчарування, конфліктів та емоційної нестабільності у подружніх відносинах.

У сучасному суспільстві значний вплив на формування уявлень молоді про сім'ю мають соціальні мережі, засоби масової інформації та популярна культура. Часто у медіапросторі демонструються ідеалізовані моделі сімейного життя, які не завжди відповідають реальним умовам подружніх відносин. Це може формувати у молоді завищені очікування щодо шлюбу та психологічні труднощі у процесі адаптації до сімейного життя.

Важливу роль у психологічній готовності до сімейного життя відіграє комунікативний компонент. Саме здатність до ефективного спілкування значною мірою визначає рівень взаєморозуміння між партнерами, здатність до конструктивного вирішення конфліктів та підтримання позитивного психологічного клімату у сім'ї [21]. Основні ознаки психологічної готовності молоді до сімейного життя представлено в табл. 1.6

Таблиця 1.6

Основні ознаки психологічної готовності молоді до сімейного життя

Ознака	Прояв
Емоційна зрілість	Контроль емоцій та стабільність поведінки
Відповідальність	Готовність виконувати сімейні обов'язки
Комунікабельність	Уміння підтримувати конструктивне спілкування
Емпатія	Здатність розуміти емоційний стан партнера
Самостійність	Уміння приймати рішення та відповідати за них
Толерантність	Повага до поглядів та потреб іншої людини

Як видно з таблиці 1.6, психологічна готовність молоді до сімейного життя передбачає наявність комплексу особистісних якостей, які забезпечують здатність до побудови стабільних та гармонійних сімейних відносин.

Однією з важливих умов психологічної готовності до шлюбу є здатність до емпатії. Емпатія проявляється у вмінні розуміти емоційний стан іншої людини, співпереживати та враховувати її почуття. Саме емпатія сприяє формуванню емоційної близькості між партнерами та підтриманню позитивного психологічного клімату у сім'ї.

Важливу роль у формуванні психологічної готовності молоді до сімейного життя відіграє батьківська сім'я. Саме у сімейному середовищі людина формує перші уявлення про шлюб, сімейні ролі та способи взаємодії між партнерами. Позитивний досвід сімейних відносин сприяє формуванню відповідального ставлення до шлюбу, тоді як конфліктна атмосфера у батьківській сім'ї може негативно впливати на подальше ставлення молоді до сімейного життя.

Значний вплив на формування психологічної готовності молоді до шлюбу має рівень особистісної самостійності. Людина повинна бути готовою до прийняття рішень, виконання сімейних обов'язків та відповідальності за власні дії. Недостатній рівень самостійності може ускладнювати процес адаптації до сімейного життя та негативно впливати на стабільність сімейних відносин.

Важливу роль у процесі психологічної підготовки молоді до сімейного життя відіграє розвиток навичок конструктивного вирішення конфліктів. Конфлікти є природною складовою міжособистісних відносин, проте саме здатність партнерів до взаєморозуміння, компромісу та контролю емоцій сприяє підтриманню стабільних сімейних взаємин. Основні причини психологічної неготовності молоді до сімейного життя представлено в табл. 1.7

Таблиця 1.7

Основні причини психологічної неготовності молоді до сімейного життя

Причина	Характеристика
Емоційна незрілість	Невміння контролювати емоції та поведінку
Недостатня	Неготовність виконувати сімейні обов'язки

відповідальність	
Низький рівень комунікації	Труднощі у спілкуванні та вирішенні конфліктів
Нереалістичні очікування	Ідеалізоване уявлення про сімейне життя
Соціальна незрілість	Залежність від думки оточення та невпевненість у собі

Як видно з таблиці 1.7, психологічна неготовність молоді до сімейного життя може бути пов'язана з комплексом емоційних, поведінкових та соціальних чинників. Саме тому психологічна підготовка молоді до шлюбу повинна бути спрямована на розвиток емоційної зрілості, відповідальності та навичок міжособистісної взаємодії.

У сучасному суспільстві проблема психологічної неготовності молоді до сімейного життя стає дедалі більш актуальною. Недостатній рівень відповідальності, емоційної зрілості, комунікативних навичок та нереалістичні уявлення про сімейне життя нерідко стають причинами конфліктів, психологічної напруги та нестабільності сімейних відносин.

Таким чином, психологічна готовність молоді до сімейного життя є складним багатокомпонентним утворенням, яке включає емоційну зрілість, відповідальність, комунікативні навички, систему життєвих цінностей та готовність до міжособистісної взаємодії. Формування психологічної готовності до шлюбу є важливою умовою побудови гармонійних та стабільних сімейних відносин [8].

1.3 Психологічні чинники формування готовності молоді до сімейного життя

Формування психологічної готовності молоді до сімейного життя є складним і тривалим процесом, який залежить від впливу різноманітних психологічних, соціальних, культурних та особистісних чинників. Готовність до створення сім'ї не виникає раптово, а поступово формується у процесі соціалізації людини, її виховання, набуття життєвого досвіду та розвитку особистісної зрілості. Саме тому дослідження психологічних чинників

формування готовності молоді до сімейного життя займає важливе місце у сучасній психологічній науці.

У психології під чинниками формування психологічної готовності до сімейного життя розуміють сукупність внутрішніх та зовнішніх умов, які впливають на становлення особистості, формування її життєвих цінностей, ставлення до шлюбу та здатності до побудови гармонійних сімейних відносин. Від рівня розвитку цих чинників значною мірою залежить успішність адаптації молодої людини до сімейного життя та стабільність подружніх взаємин [8].

У сучасному суспільстві проблема психологічної готовності молоді до сімейного життя набуває особливої актуальності. Це пов'язано зі зміною традиційних уявлень про сім'ю, трансформацією сімейних ролей, нестабільністю соціально-економічних умов та високим рівнем психологічного навантаження. Сучасна молодь дедалі частіше стикається з труднощами у побудові міжособистісних відносин, що може негативно впливати на стабільність майбутнього шлюбу.

Одним із найважливіших чинників формування психологічної готовності молоді до сімейного життя є батьківська сім'я. Саме у сімейному середовищі людина отримує перший досвід міжособистісної взаємодії, засвоює моделі поведінки, сімейні ролі та уявлення про подружні взаємини. Особливості взаємин між батьками, психологічний клімат у сім'ї та стиль сімейного виховання значною мірою впливають на подальше ставлення молодої людини до шлюбу та сімейного життя [11].

Позитивний досвід сімейних взаємин сприяє формуванню у молоді відповідального ставлення до шлюбу, готовності до співпраці, емоційної підтримки та взаєморозуміння. Якщо дитина зростає у сприятливому психологічному середовищі, де панують довіра, взаємоповага та підтримка, у неї формується позитивне уявлення про сімейне життя та модель гармонійних взаємин.

Натомість конфліктна атмосфера у батьківській сім'ї, постійні суперечки, агресивна поведінка або емоційне відчуження можуть формувати негативне ставлення до сімейного життя та ускладнювати процес побудови гармонійних міжособистісних відносин у майбутньому. Молоді люди, які зростали у сім'ях із нестабільним психологічним кліматом, нерідко демонструють підвищену тривожність, труднощі у довірливому спілкуванні та невпевненість у сімейних відносинах. Вплив батьківської сім'ї на формування готовності молоді до сімейного життя представлено в табл. 1.8.

Таблиця 1.8

Вплив батьківської сім'ї на формування готовності молоді до сімейного життя

Особливості сімейного середовища	Можливий вплив на особистість
Позитивний психологічний клімат	Формування довіри та емоційної стабільності
Підтримка та взаєморозуміння	Розвиток комунікативних навичок
Конфліктна атмосфера	Підвищена тривожність та невпевненість
Байдужість батьків	Труднощі у формуванні емоційної близькості
Демократичне виховання	Розвиток відповідальності та самостійності

Згідно таблиці 1.8 батьківська сім'я має суттєвий вплив на формування особистості та її подальшу готовність до сімейного життя. Саме сімейне середовище формує уявлення молодої людини про модель майбутніх сімейних відносин.

Важливим психологічним чинником формування готовності молоді до шлюбу є рівень особистісної зрілості. Особистісна зрілість проявляється у здатності людини брати відповідальність за власні вчинки, контролювати емоції, приймати самостійні рішення та будувати конструктивні взаємини з іншими людьми [12].

Психологічно зріла людина здатна усвідомлювати власні потреби та потреби партнера, конструктивно вирішувати конфлікти та підтримувати

емоційну стабільність у сімейних відносинах. Натомість емоційна незрілість може проявлятися у підвищеній конфліктності, імпульсивності, невмінні брати відповідальність або враховувати інтереси іншої людини.

Особливе значення для формування психологічної готовності до сімейного життя має рівень розвитку комунікативних навичок. Саме здатність до ефективного спілкування забезпечує взаєморозуміння між партнерами, допомагає уникати конфліктів та підтримувати позитивний психологічний клімат у сім'ї. Конструктивне спілкування передбачає вміння слухати співрозмовника, відкрито висловлювати власні думки та враховувати емоційний стан іншої людини [21].

Недостатній рівень розвитку комунікативних навичок може призводити до непорозумінь, емоційної напруги та труднощів у міжособистісній взаємодії. Саме тому розвиток навичок ефективного спілкування є важливою складовою психологічної підготовки молоді до сімейного життя.

Психологічні чинники формування готовності молоді до сімейного життя представлено в табл. 1.9

Таблиця 1.9

Психологічні чинники формування готовності молоді до сімейного життя

Чинник	Характеристика
Особистісна зрілість	Відповідальність, самостійність, емоційна стабільність
Комунікативні навички	Уміння спілкуватися та вирішувати конфлікти
Емоційна зрілість	Контроль емоцій та здатність до емпатії
Сімейне виховання	Засвоєння сімейних цінностей та моделей поведінки
Соціальний досвід	Досвід міжособистісної взаємодії
Ціннісні орієнтації	Ставлення до шлюбу та сімейних ролей

Як видно з таблиці 1.9, формування готовності молоді до сімейного життя залежить від комплексу психологічних та соціальних чинників, які взаємодіють між собою та впливають на розвиток особистості.

Одним із важливих чинників формування готовності молоді до сімейного життя є система життєвих цінностей. Ціннісні орієнтації визначають ставлення людини до шлюбу, сімейних обов'язків, батьківства та відповідальності. Якщо сім'я займає важливе місце у системі життєвих цінностей людини, це сприяє формуванню відповідального ставлення до сімейного життя та готовності до побудови стабільних подружніх відносин.

Суттєвий вплив на формування психологічної готовності молоді до сімейного життя має рівень розвитку емоційного інтелекту. Емоційний інтелект передбачає здатність людини усвідомлювати власні емоції, контролювати їх та розуміти емоційний стан інших людей. Високий рівень емоційного інтелекту сприяє формуванню гармонійних міжособистісних відносин, тоді як труднощі у сфері емоційної регуляції можуть ускладнювати сімейну взаємодію. Вплив рівня емоційного розвитку на сімейні відносини представлено в табл. 1.10

Таблиця 1.10

Вплив рівня емоційного розвитку на сімейні відносини

Високий рівень емоційного розвитку	Низький рівень емоційного розвитку
Здатність до емпатії	Егоцентричність
Контроль емоцій	Імпульсивність
Конструктивне вирішення конфліктів	Агресивна поведінка
Емоційна підтримка партнера	Емоційна холодність
Стабільність у взаєминах	Часті конфлікти

Як видно з таблиці 1.10, рівень емоційного розвитку суттєво впливає на характер міжособистісної взаємодії у сім'ї та здатність людини підтримувати гармонійні сімейні відносини.

Важливим чинником формування готовності молоді до сімейного життя є також рівень соціальної відповідальності. Людина повинна бути готовою не лише до емоційної взаємодії, але й до виконання сімейних обов'язків, прийняття спільних рішень та подолання життєвих труднощів. Недостатній рівень відповідальності нерідко стає причиною сімейних конфліктів та емоційної нестабільності у подружніх відносинах.

На формування готовності молоді до сімейного життя значною мірою впливає рівень самостійності особистості. Самостійність проявляється у здатності людини приймати рішення, планувати власне життя та відповідати за свої дії. Психологічно незріла людина часто демонструє залежність від думки оточення, невпевненість у власних можливостях та труднощі у прийнятті відповідальних рішень.

Важливу роль у процесі підготовки молоді до сімейного життя відіграє здатність до конструктивного вирішення конфліктних ситуацій. Конфлікти є природною складовою міжособистісних відносин, проте саме спосіб реагування на конфлікт визначає подальший психологічний клімат у сім'ї. Уміння контролювати емоції, слухати партнера та знаходити компромісні рішення сприяє підтриманню стабільних сімейних взаємин. Основні причини психологічної неготовності молоді до сімейного життя представлено в таблиці табл. 1.11

Таблиця 1.11

Основні причини психологічної неготовності молоді до сімейного життя

Причина	Характеристика
Емоційна незрілість	Невміння контролювати емоції та поведінку
Недостатня відповідальність	Неготовність виконувати сімейні обов'язки

Низький рівень комунікації	Труднощі у спілкуванні та вирішенні конфліктів
Нереалістичні очікування	Ідеалізоване уявлення про сімейне життя
Соціальна незрілість	Залежність від думки оточення та невпевненість у собі
Недостатній життєвий досвід	Труднощі адаптації до сімейних обов'язків

Як видно з таблиці 1.11, психологічна неготовність молоді до сімейного життя може бути пов'язана з комплексом емоційних, поведінкових та соціальних чинників. Саме тому психологічна підготовка молоді до шлюбу повинна бути спрямована на розвиток емоційної зрілості, відповідальності та навичок міжособистісної взаємодії.

У сучасному суспільстві значний вплив на психологічну готовність молоді до сімейного життя мають соціально-економічні чинники. Матеріальна нестабільність, психологічне навантаження, невпевненість у майбутньому та високий рівень стресу можуть негативно впливати на емоційний стан молоді та її готовність до створення сім'ї.

Важливу роль у формуванні готовності молоді до сімейного життя відіграє психологічна освіта та підготовка. Психологічні тренінги, консультації, освітні програми та просвітницька діяльність можуть сприяти розвитку емоційної зрілості, комунікативних навичок та відповідального ставлення до сімейного життя.

Таким чином, формування психологічної готовності молоді до сімейного життя залежить від комплексу психологічних, соціальних та особистісних чинників. Важливе значення мають батьківська сім'я, рівень особистісної та емоційної зрілості, сформованість комунікативних навичок, система життєвих цінностей та соціальне середовище. Саме гармонійне поєднання цих чинників сприяє формуванню відповідального ставлення молоді до шлюбу та побудови стабільних сімейних відносин [8].

Висновки до розділу 1

У результаті теоретичного аналізу наукової літератури було встановлено, що проблема психологічної підготовки молоді до сімейного життя є актуальною та багатогранною. Сім'я виступає не лише соціальним інститутом суспільства, але й важливим психологічним середовищем розвитку особистості, у якому формуються моральні цінності, емоційна сфера, навички міжособистісної взаємодії та уявлення про подружні взаємини.

У процесі дослідження було з'ясовано, що сім'я виконує низку важливих функцій, серед яких особливе значення мають виховна, емоційна, комунікативна та соціалізуюча функції. Саме сімейне середовище значною мірою впливає на формування особистості, її психологічну стабільність та здатність до побудови гармонійних міжособистісних відносин. Позитивний психологічний клімат у сім'ї сприяє формуванню довіри, емоційної врівноваженості та впевненості у собі, тоді як конфліктна атмосфера може негативно впливати на психоемоційний стан людини.

Теоретичний аналіз наукових джерел дозволив визначити, що психологічна готовність молоді до сімейного життя є складним багатокомпонентним утворенням, яке включає емоційну зрілість, відповідальність, систему життєвих цінностей, комунікативні навички та готовність до виконання сімейних ролей. Психологічна готовність не обмежується лише бажанням створити сім'ю, а передбачає здатність людини до конструктивної міжособистісної взаємодії, підтримання емоційної стабільності та відповідального ставлення до подружнього життя.

Було встановлено, що важливу роль у формуванні психологічної готовності молоді до сімейного життя відіграє рівень особистісної зрілості. Емоційно зріла людина здатна контролювати власні емоції, враховувати потреби партнера, конструктивно вирішувати конфліктні ситуації та підтримувати позитивний психологічний клімат у сім'ї. Натомість недостатній рівень емоційної зрілості може проявлятися у підвищеній

конфліктності, імпульсивності та труднощах у міжособистісному спілкуванні.

У ході дослідження було з'ясовано, що суттєвий вплив на формування готовності молоді до сімейного життя має батьківська сім'я. Саме у сімейному середовищі людина отримує перший досвід міжособистісної взаємодії, засвоює моделі поведінки та формує уявлення про подружні взаємини. Позитивний досвід сімейних відносин сприяє формуванню відповідального ставлення до шлюбу, тоді як конфліктна атмосфера у батьківській сім'ї може негативно впливати на подальше ставлення молоді до сімейного життя.

Важливе значення для формування психологічної готовності молоді до сімейного життя мають комунікативні навички. Саме здатність до ефективного спілкування забезпечує взаєморозуміння між партнерами, сприяє конструктивному вирішенню конфліктів та підтриманню гармонійних сімейних взаємин. Недостатній рівень розвитку комунікативної культури може призводити до емоційного напруження, непорозумінь та психологічної нестабільності у сімейних відносинах.

Теоретичний аналіз також показав, що значний вплив на готовність молоді до сімейного життя мають соціально-економічні та культурні чинники. Сучасна молодь нерідко стикається з високим рівнем психологічного навантаження, невпевненістю у майбутньому, матеріальними труднощами та суперечливими уявленнями про сімейні ролі. Усе це може негативно впливати на процес формування психологічної готовності до шлюбу та ускладнювати адаптацію до сімейного життя.

Було встановлено, що важливу роль у процесі психологічної підготовки молоді до сімейного життя відіграє система життєвих цінностей. Якщо сім'я займає важливе місце у системі особистісних пріоритетів людини, це сприяє формуванню відповідального ставлення до шлюбу, готовності до взаємної підтримки та побудови стабільних сімейних відносин.

Проведений теоретичний аналіз наукових джерел дозволяє зробити висновок про те, що психологічна готовність молоді до сімейного життя є важливою умовою побудови гармонійних подружніх взаємин та стабільності сім'ї. Саме тому проблема психологічної підготовки молоді до сімейного життя потребує подальшого дослідження та практичного впровадження психологічних програм, спрямованих на розвиток емоційної зрілості, відповідальності та навичок конструктивної міжособистісної взаємодії.

РОЗДІЛ 2

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ МОЛОДІ ДО СІМЕЙНОГО ЖИТТЯ

2.1 Організація та методи емпіричного дослідження

З метою вивчення психологічної готовності молоді до сімейного життя було проведено емпіричне дослідження, спрямоване на визначення рівня сформованості у молодих людей уявлень про майбутнє сімейне життя, особливостей емоційної готовності до побудови сімейних взаємин, розвитку емпатійних здібностей та комунікативної готовності до виконання майбутніх сімейних ролей.

Необхідність проведення емпіричного дослідження зумовлена сучасними суспільними змінами, які впливають на трансформацію сімейних цінностей та ставлення молоді до шлюбу. У сучасних умовах молоді люди дедалі частіше відкладають створення сім'ї, орієнтуючись на професійне становлення, матеріальну незалежність та особистісний розвиток. Водночас успішність майбутнього сімейного життя значною мірою залежить від рівня психологічної готовності особистості до подружньої взаємодії, відповідальності, взаєморозуміння та здатності конструктивно вирішувати конфліктні ситуації.

У контексті досліджуваної проблеми психологічна готовність до сімейного життя розглядається як інтегральне особистісне утворення, яке включає сформованість сімейних цінностей, відповідальне ставлення до шлюбу, емоційну зрілість, здатність до емпатії, навички конструктивного спілкування та готовність до виконання сімейних обов'язків. Саме тому дослідження зазначених компонентів дає змогу комплексно оцінити рівень готовності молоді до створення сім'ї та побудови гармонійних сімейних відносин.

Метою емпіричного дослідження було визначення рівня психологічної готовності молоді до сімейного життя та виявлення взаємозв'язків між її емоційною та комунікативною складовими.

Для досягнення поставленої мети було визначено такі завдання:

- дослідити особливості ставлення молоді до сімейного життя;
- визначити рівень психологічної готовності молоді до шлюбно-сімейних відносин;
- дослідити рівень розвитку емпатійних здібностей респондентів;
- визначити особливості комунікативної готовності молоді;
- здійснити аналіз та інтерпретацію отриманих результатів.

Дослідження проводилося серед студентської та учнівської молоді. Базою дослідження стали Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова, Миколаївський національний аграрний університет, а також окремі представники учнівської молоді. Загальна вибірка становила 35 осіб віком від 14 до 28 років. Серед них 22 особи жіночої статі та 13 осіб чоловічої статі. Найбільшу частину вибірки становили респонденти віком від 18 до 24 років, що відповідає періоду активного формування життєвих цінностей, уявлень про сім'ю та готовності до побудови подружніх взаємин.

Дослідження проводилося у дистанційному форматі за допомогою сервісу Google Forms. Такий формат забезпечував добровільність участі, анонімність відповідей та можливість отримання більш відвертих відповідей респондентів щодо особистих поглядів на сімейне життя, шлюб, міжособистісні взаємини та сімейні цінності.

Емпіричне дослідження здійснювалося у кілька послідовних етапів. На першому етапі було проведено теоретичний аналіз наукових джерел з проблеми психологічної підготовки молоді до сімейного життя та визначено основні компоненти досліджуваного явища. На другому етапі було підібрано та адаптовано діагностичний інструментарій відповідно до мети дослідження. Третій етап передбачав проведення опитування та збір емпіричних даних. На четвертому етапі здійснювалася статистична обробка результатів дослідження та їх психологічна інтерпретація.

У процесі дослідження використовувалися теоретичні, емпіричні та математико-статистичні методи дослідження.

Першою методикою дослідження була авторська анкета «Психологічна готовність молоді до сімейного життя», розроблена з метою вивчення загального рівня готовності респондентів до майбутніх шлюбно-сімейних відносин.

Під час розробки анкети було враховано сучасні наукові уявлення про психологічну готовність до сімейного життя як складне особистісне утворення, що включає усвідомлене ставлення до шлюбу, готовність до виконання сімейних обов'язків, відповідальність, емоційну зрілість, здатність до партнерської взаємодії та прийняття сімейних цінностей.

Анкета складалася з 20 тверджень, що охоплювали різні аспекти психологічної готовності молоді до сімейного життя. Запитання були спрямовані на вивчення уявлень респондентів про сім'ю, ставлення до подружніх обов'язків, готовності до відповідальності, взаємної підтримки, компромісів та спільного вирішення життєвих труднощів.

Респондентам пропонувалося обрати один із трьох варіантів відповіді: «так», «частково» або «ні». Відповідь «так» оцінювалася у 2 бали, «частково» – у 1 бал, «ні» – у 0 балів. Максимальна кількість балів становила 40.

За результатами підрахунку визначався рівень психологічної готовності молоді до сімейного життя:

- високий рівень – 28–40 балів;
- середній рівень – 14–27 балів;
- низький рівень – 0–13 балів.

Високий рівень свідчив про сформованість позитивного ставлення до сімейного життя, усвідомлення значущості сімейних цінностей, готовність до відповідальності та партнерської взаємодії. Середній рівень вказував на часткову сформованість окремих компонентів психологічної готовності. Низький рівень характеризував недостатню готовність до сімейного життя, труднощі у прийнятті сімейних обов'язків та недостатньо сформовані уявлення про шлюбно-сімейні відносини.

Другою методикою дослідження був авторський опитувальник емоційної емпатії, розроблений на основі теоретичних положень А. Меграбіана та Н. Епштейна щодо вивчення емпатійних здібностей особистості.

Метою використання даної методики було визначення рівня розвитку емоційної емпатії як важливої складової психологічної готовності молоді до сімейного життя. Емоційна емпатія розглядається як здатність людини розуміти емоційний стан інших осіб, співпереживати їм, проявляти підтримку та враховувати почуття партнера у процесі міжособистісної взаємодії.

Опитувальник складався з 12 тверджень, які відображали різні прояви емпатійної поведінки. Запитання були спрямовані на виявлення здатності респондентів до співпереживання, емоційної чутливості, розуміння переживань інших людей, готовності підтримувати співрозмовника та враховувати його емоційний стан.

Респондентам пропонувалося обрати один із двох варіантів відповіді: «так» або «ні». Відповідь «так» оцінювалася в 1 бал, відповідь «ні» – у 0 балів. Максимальна кількість балів становила 12.

За результатами підрахунку визначалися такі рівні розвитку емоційної емпатії:

- високий рівень – 9–12 балів;
- середній рівень – 5–8 балів;
- низький рівень – 0–4 бали.

Високий рівень емпатії свідчив про розвинену здатність до співпереживання, розуміння почуттів інших людей та готовність до емоційної підтримки. Середній рівень характеризував достатню здатність до емоційного розуміння співрозмовника, однак у складних ситуаціях могли виникати труднощі у повному врахуванні переживань інших людей. Низький рівень вказував на недостатню емоційну чутливість та труднощі у встановленні глибоких міжособистісних контактів.

Дослідження емпатійних здібностей має важливе значення для вивчення психологічної готовності молоді до сімейного життя, оскільки здатність розуміти емоції партнера, проявляти підтримку та співчуття є однією з необхідних умов побудови гармонійних сімейних відносин.

Третьою методикою дослідження була авторська анкета «Комунікативна готовність молоді до сімейного життя», спрямована на визначення рівня сформованості комунікативних навичок, необхідних для ефективної міжособистісної взаємодії у майбутньому сімейному житті.

Комунікативна готовність розглядається як важливий компонент психологічної готовності до шлюбу та сімейних відносин, оскільки саме ефективне спілкування забезпечує взаєморозуміння між партнерами, сприяє вирішенню конфліктних ситуацій та підтриманню позитивного психологічного клімату в сім'ї.

Анкета складалася з 15 тверджень, зміст яких був спрямований на оцінку здатності респондентів до відкритого спілкування, висловлення власної думки, конструктивного вирішення конфліктів, уміння слухати співрозмовника, приймати іншу точку зору та знаходити компроміси у процесі взаємодії.

Респондентам пропонувалося обрати один із трьох варіантів відповіді: «так», «частково» або «ні». Відповідь «так» оцінювалася у 2 бали, «частково» – у 1 бал, «ні» – у 0 балів. Максимальна кількість балів становила 30.

За результатами підрахунку визначалися такі рівні комунікативної готовності:

- високий рівень – 21–30 балів;
- середній рівень – 11–20 балів;
- низький рівень – 0–10 балів.

Високий рівень комунікативної готовності свідчив про сформовані навички ефективного спілкування, здатність до відкритого діалогу та конструктивного вирішення суперечностей. Середній рівень характеризував достатній розвиток комунікативних умінь, однак у складних ситуаціях могли

виникати певні труднощі у взаємодії з іншими людьми. Низький рівень вказував на недостатню сформованість навичок спілкування, труднощі у вираженні власних почуттів та невміння конструктивно вирішувати конфліктні ситуації.

Вивчення комунікативної готовності дозволило оцінити один із ключових компонентів психологічної готовності молоді до сімейного життя, оскільки саме від рівня розвитку комунікативних навичок значною мірою залежить якість подружньої взаємодії та стабільність сімейних відносин.

Для обробки результатів дослідження використовувалися методи математичної статистики, зокрема підрахунок абсолютних та відносних показників, визначення відсоткового співвідношення отриманих результатів, їх графічне представлення у вигляді таблиць і діаграм. З метою встановлення взаємозв'язків між досліджуваними показниками було використано кореляційний аналіз за коефіцієнтом кореляції Пірсона. Застосування зазначених методів дозволило здійснити кількісну та якісну інтерпретацію отриманих результатів і сформулювати обґрунтовані висновки щодо особливостей психологічної готовності молоді до сімейного життя.

2.2 Аналіз результатів емпіричного дослідження

Після проведення емпіричного дослідження було здійснено обробку та аналіз отриманих результатів. Аналіз емпіричних даних є одним із найважливіших етапів психологічного дослідження, оскільки саме він дозволяє визначити особливості психологічної готовності молоді до сімейного життя, встановити рівень сформованості окремих психологічних компонентів та здійснити подальшу інтерпретацію отриманих результатів.

У межах даного дослідження було проаналізовано соціально-демографічні характеристики респондентів, результати авторської анкети «Психологічна готовність молоді до сімейного життя», результати авторського опитувальника емоційної емпатії, розробленого на основі

теоретичних положень А. Меграбіана та Н. Епштейна, а також результати авторської анкети «Комунікативна готовність молоді до сімейного життя».

На першому етапі аналізу було здійснено загальну характеристику вибірки респондентів. Розподіл респондентів за статтю представлено в табл. 2.1

Таблиця 2.1

Розподіл респондентів за статтю

Стать	Кількість	%
Жіноча	22	62,9%
Чоловіча	13	37,1%

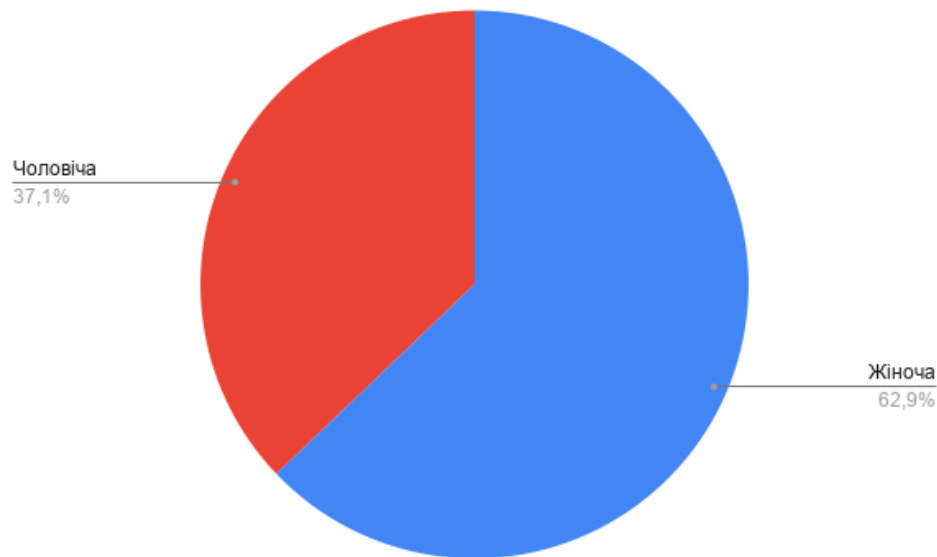

Рис. 2.1 – Розподіл респондентів за статтю

Аналіз результатів дозволив визначити співвідношення чоловіків та жінок серед учасників дослідження. Отримані результати свідчать про переважання представників жіночої статі серед респондентів.

Так, у дослідженні взяли участь 22 особи жіночої статі, що становить 62,9% від загальної кількості учасників дослідження. Кількість представників чоловічої статі становила 13 осіб або 37,1%.

Подібний розподіл може бути пов'язаний із тим, що жінки частіше проявляють зацікавленість у психологічних дослідженнях, а також більш

активно беруть участь в опитуваннях, пов'язаних із міжособистісними взаєминами, емоційною сферою та сімейними цінностями.

Крім того, питання майбутнього сімейного життя, партнерських взаємин, емоційної підтримки та відповідальності можуть викликати у представників жіночої статі більш виражений інтерес, що також могло вплинути на структуру сформованої вибірки.

Разом із тим отриманий розподіл не впливає на можливість подальшого аналізу результатів, оскільки у вибірці представлені як чоловіки, так і жінки, що дозволяє отримати більш різноманітні результати щодо особливостей психологічної готовності молоді до сімейного життя.

Таким чином, аналіз результатів за статевою ознакою дозволив більш детально охарактеризувати досліджувану вибірку та створив основу для подальшої інтерпретації результатів дослідження.

Таблиця 2.2

Розподіл респондентів за наявністю стосунків

Відповідь	Кількість	%
Перебувають у стосунках	24	68,6%
Не перебувають у стосунках	11	31,4%

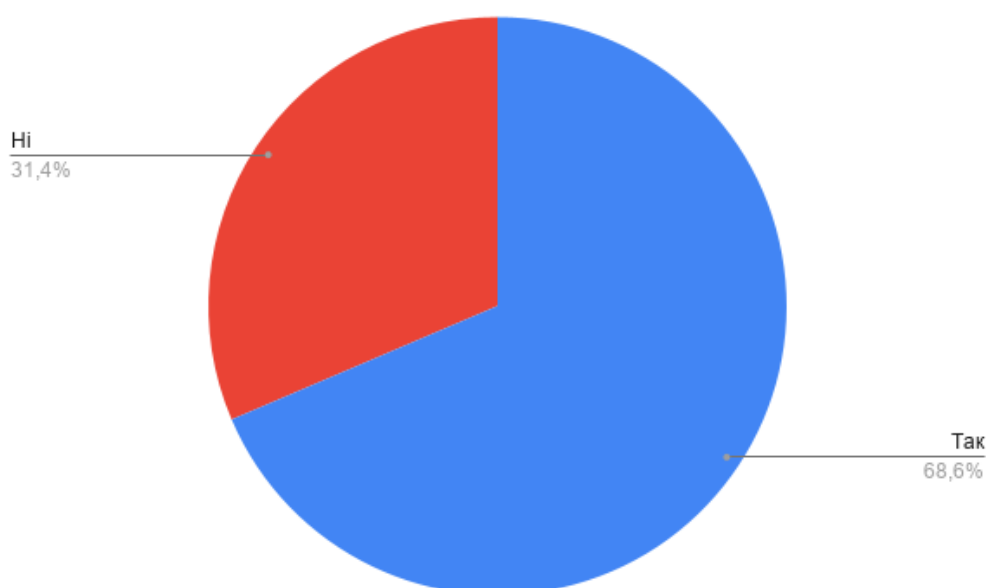

Рис. 2.2 – Розподіл респондентів за наявністю стосунків

Наступним етапом дослідження було вивчення інформації щодо наявності романтичних стосунків серед учасників опитування.

Отримані результати свідчать про те, що більшість респондентів мають досвід міжособистісних взаємин. Так, 24 особи, що становить 68,6% від загальної кількості учасників дослідження, зазначили, що перебувають у романтичних стосунках. Водночас 11 респондентів або 31,4% повідомили про відсутність романтичних взаємин.

Даний показник має важливе значення у контексті дослідження психологічної готовності молоді до сімейного життя, оскільки особистий досвід міжособистісної взаємодії може впливати на формування уявлень про сім'ю, партнерські взаємини, відповідальність та особливості спілкування між партнерами.

Саме у процесі романтичних стосунків молода людина отримує перший досвід емоційної близькості, взаємної підтримки, компромісів та врахування інтересів іншої людини. Подібний досвід може сприяти формуванню більш реалістичних уявлень щодо сімейного життя та майбутніх сімейних ролей.

Разом із тим відсутність романтичних стосунків не свідчить про відсутність психологічної готовності до сімейного життя. На даний показник можуть впливати індивідуальні особливості особистості, професійні та навчальні пріоритети, життєві цілі та інші соціально-психологічні фактори.

Таким чином, результати дослідження свідчать про те, що більшість респондентів уже мають певний досвід міжособистісної взаємодії, який може впливати на формування психологічної готовності до сімейного життя.

Таблиця 2.3

Ставлення респондентів до створення сім'ї у майбутньому

Відповідь	Кількість	%
Так	30	85,7%
Ні	1	2,9%
Важко відповісти	4	11,4%

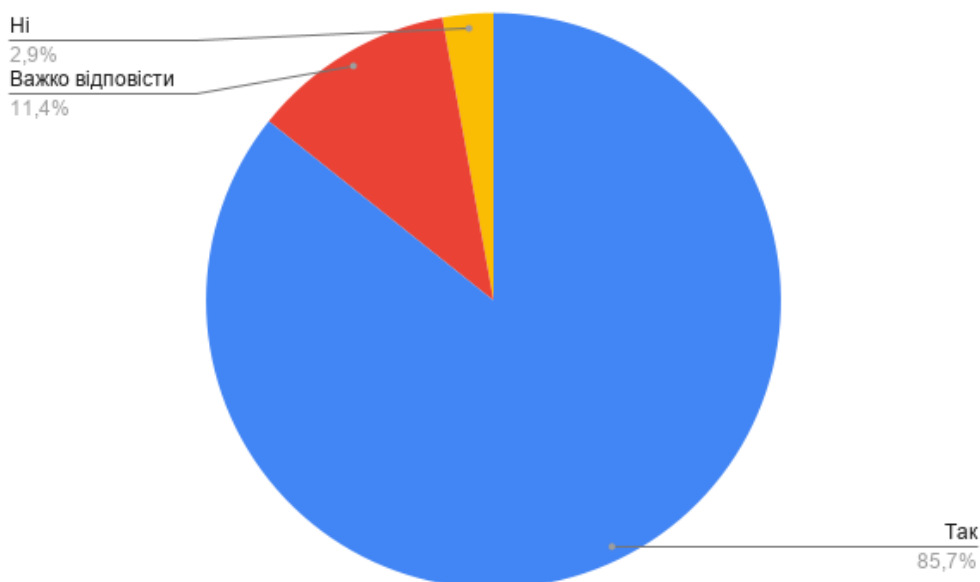

Рис. 2.3 – Ставлення респондентів до створення сім'ї у майбутньому

На наступному етапі дослідження було проаналізовано ставлення респондентів до створення сім'ї у майбутньому.

Отримані результати свідчать про те, що сімейні цінності продовжують займати важливе місце у системі життєвих орієнтирів сучасної молоді.

Так, 30 респондентів, що становить 85,7% від загальної кількості учасників дослідження, позитивно ставляться до майбутнього створення сім'ї та планують створити сім'ю у майбутньому.

Лише 1 респондент (2,9%) зазначив, що не планує створення сім'ї, тоді як 4 особи (11,4%) ще не визначилися зі своїм ставленням до даного питання.

Подібні результати можуть свідчити про збереження значущості сімейних цінностей серед сучасної молоді, незважаючи на соціальні зміни та трансформацію життєвих пріоритетів молодого покоління.

Позитивне ставлення до створення сім'ї може свідчити про сформованість у молоді уявлень щодо важливості емоційної підтримки, стабільності, взаєморозуміння та відповідальності у міжособистісних взаєминах.

Водночас частина респондентів ще не визначилася зі своїм ставленням до створення сім'ї, що може бути пов'язано з віковими особливостями, прагненням до професійної самореалізації, особистими життєвими цілями та сучасними соціальними умовами.

Таким чином, результати дослідження дозволяють зробити висновок про позитивне ставлення більшості респондентів до майбутнього створення сім'ї та важливості сімейних цінностей у системі життєвих орієнтирів молоді.

2.2.1 Аналіз результатів авторської анкети «Психологічна готовність молоді до сімейного життя»

Для дослідження рівня психологічної готовності молоді до сімейного життя була використана авторська анкета «Психологічна готовність молоді до сімейного життя». Дана анкета була спрямована на дослідження ставлення респондентів до сімейних цінностей, відповідальності, емоційної підтримки партнера, готовності до компромісів та особливостей уявлень молоді про майбутнє сімейне життя.

Психологічна готовність до сімейного життя є складним багатокомпонентним явищем, яке включає емоційну зрілість, здатність до міжособистісної взаємодії, відповідальність, готовність до спільного вирішення проблем та усвідомлення значущості сімейних цінностей. Саме тому дослідження даного показника має важливе значення у межах даної роботи, оскільки дозволяє визначити рівень сформованості у молоді уявлень про майбутнє сімейне життя та готовність до побудови гармонійних міжособистісних взаємин.

Після проведення опитування було здійснено підрахунок сумарної кількості балів кожного респондента. За результатами обробки відповідей було визначено чотири рівні психологічної готовності до сімейного життя:

низький, середній, достатній та високий. Розподіл респондентів за рівнем психологічної готовності до сімейного життя представлено в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

**Розподіл респондентів за рівнем психологічної готовності до
сімейного життя**

Рівень	Кількість	%
Низький	0	0%
Середній	1	2,9%
Достатній	13	37,1%
Високий	21	60%

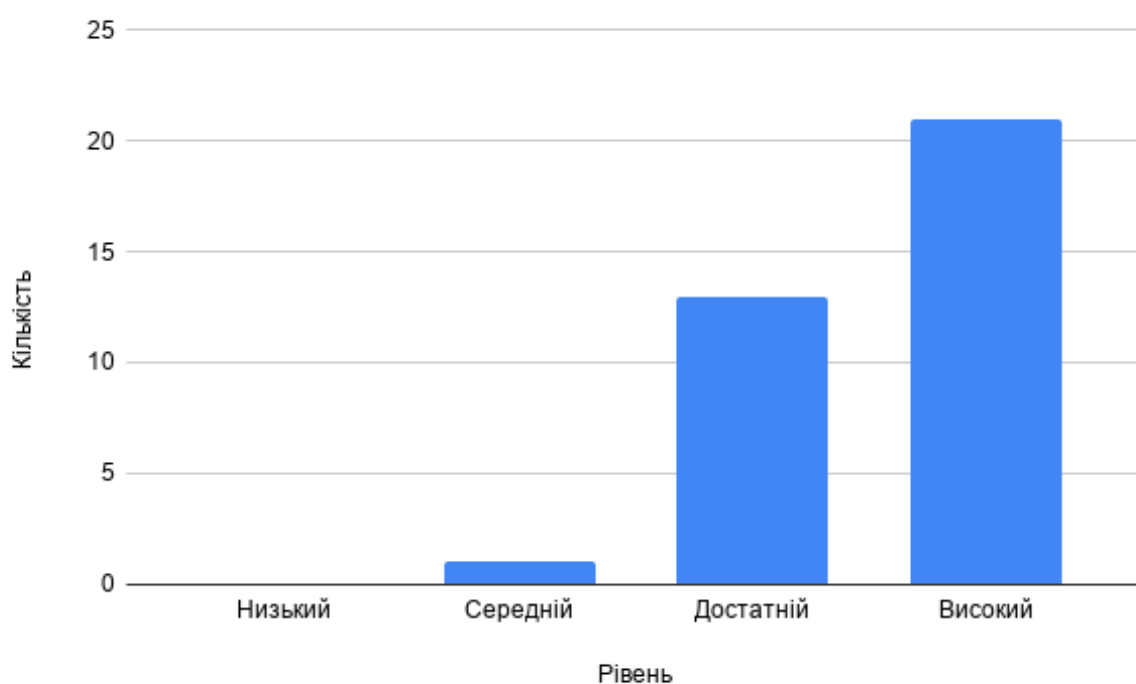

Рис. 2.4 – Рівень психологічної готовності респондентів до сімейного життя

Аналіз отриманих результатів дозволив визначити особливості психологічної готовності молоді до сімейного життя. Отримані результати

свідчать про те, що переважна частина респондентів продемонструвала високий рівень психологічної готовності до сімейного життя. Високий рівень був виявлений у 21 респондента, що становить 60% від загальної кількості учасників дослідження. Подібний результат може свідчити про сформованість у молоді позитивного ставлення до сімейних цінностей, відповідальності, емоційної підтримки та важливості гармонійних міжособистісних взаємин.

Для респондентів із високим рівнем психологічної готовності характерне більш усвідомлене ставлення до майбутнього сімейного життя, сформованість уявлень щодо сімейних ролей, важливості взаємної підтримки, емоційної відкритості та відповідальності у міжособистісних взаєминах. Крім того, дана категорія респондентів характеризується готовністю до конструктивного вирішення конфліктних ситуацій, здатністю до емоційної підтримки партнера та прагненням до побудови стабільних міжособистісних взаємин.

Достатній рівень психологічної готовності було виявлено у 13 респондентів, що становить 37,1% від загальної кількості опитаних. Подібний результат свідчить про наявність у молоді загальних сформованих уявлень щодо сімейного життя, важливості партнерських взаємин та взаємної підтримки. Водночас окремі компоненти психологічної готовності можуть залишатися недостатньо стабільними або потребувати подальшого розвитку. Для даної категорії респондентів може бути характерною певна невпевненість щодо майбутньої сімейної відповідальності, недостатній життєвий досвід або труднощі у прийнятті компромісних рішень у складних міжособистісних ситуаціях.

Середній рівень психологічної готовності було виявлено лише у 1 респондента, що становить 2,9% від загальної кількості учасників дослідження. Подібний результат може свідчити про недостатню сформованість окремих компонентів психологічної готовності до сімейного життя, потребу у розвитку комунікативних навичок, емоційної зрілості та

більш усвідомленого ставлення до сімейних взаємин. Низький рівень психологічної готовності серед респондентів виявлений не був, що свідчить про загалом позитивне ставлення молоді до сімейного життя, важливості взаєморозуміння, підтримки та відповідальності у міжособистісних взаєминах.

Отримані результати також можуть бути пов'язані з віковими особливостями респондентів. Юнацький та ранній дорослий вік є періодом активного формування життєвих цінностей, міжособистісних установок та уявлень про майбутнє сімейне життя. Саме у цей період молодь починає більш усвідомлено оцінювати значення сім'ї, стабільних взаємин, емоційної підтримки та відповідальності між партнерами.

Таким чином, результати авторської анкети свідчать про переважання високого та достатнього рівнів психологічної готовності молоді до сімейного життя серед учасників дослідження. Отримані дані дозволяють зробити висновок про позитивне ставлення більшості респондентів до сімейних цінностей, важливості взаєморозуміння, емоційної підтримки та відповідального ставлення до майбутнього сімейного життя.

2.2.2 Аналіз результатів авторського опитувальника емоційної емпатії

Наступним етапом емпіричного дослідження стало вивчення рівня розвитку емоційної емпатії респондентів за допомогою авторського опитувальника емоційної емпатії, розробленого на основі теоретичних положень А. Меграбіана та Н. Епштейна.

Даний опитувальник був спрямований на дослідження здатності респондентів до співпереживання, розуміння емоційного стану інших людей, емоційної чутливості та готовності до емоційної підтримки у процесі міжособистісної взаємодії.

Емоційна емпатія є важливою складовою гармонійних сімейних взаємин, оскільки саме здатність розуміти емоції партнера, підтримувати його у складних життєвих ситуаціях та проявляти емоційну чутливість

значною мірою впливає на якість спілкування між партнерами та психологічний клімат у сім'ї.

Недостатній рівень розвитку емпатії може ускладнювати процес міжособистісного спілкування, спричиняти труднощі у взаєморозумінні та негативно впливати на вирішення конфліктних ситуацій. Водночас високий рівень емоційної емпатії сприяє формуванню довіри, емоційної близькості та взаємної підтримки між партнерами.

Саме тому дослідження рівня емоційної емпатії є важливою складовою вивчення психологічної готовності молоді до сімейного життя.

У межах дослідження було використано скорочений варіант опитувальника, який складався із 12 тверджень, пов'язаних із проявами емоційної емпатії у процесі спілкування та міжособистісної взаємодії. Респондентам пропонувалося обрати один із двох варіантів відповіді: «так» або «ні». Відповідь «так» оцінювалася у 1 бал, відповідь «ні» — у 0 балів. Після проходження опитування здійснювався підрахунок загальної кількості набраних балів, на основі чого визначався рівень розвитку емоційної емпатії респондентів. Розподіл респондентів за рівнем розвитку емоційної емпатії

Таблиця 2.5

Розподіл респондентів за рівнем розвитку емоційної емпатії

Рівень	Кількість	%
Помірний рівень емпатії	4	11,4%
Високий рівень емпатії	18	51,4%
Дуже високий рівень емпатії	13	37,1%

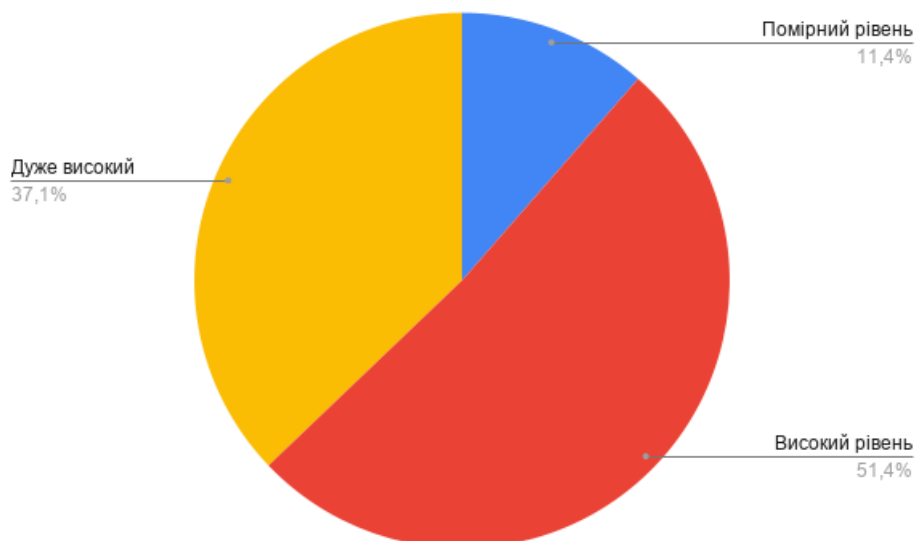

Рис. 2.5 – Рівень розвитку емоційної емпатії респондентів

Аналіз отриманих результатів дозволив визначити особливості розвитку емоційної емпатії серед учасників дослідження.

Отримані результати свідчать про достатньо високий рівень розвитку емоційної емпатії серед більшості респондентів. Найбільша частина учасників дослідження продемонструвала високий рівень емпатії. Такі результати були виявлені у 18 респондентів, що становить 51,4% від загальної кількості опитаних.

Подібний результат може свідчити про здатність молоді до емоційного співпереживання, розуміння почуттів інших людей та встановлення гармонійних міжособистісних взаємин. Для даної категорії респондентів характерною є здатність підтримувати співрозмовника, враховувати його емоційний стан та проявляти емоційну чутливість у процесі спілкування.

Дуже високий рівень емпатії було виявлено у 13 респондентів, що становить 37,1% від загальної кількості учасників дослідження. Подібні результати свідчать про виражену емоційну відкритість, високий рівень співпереживання та здатність глибоко розуміти емоційний стан інших людей.

Для респондентів із дуже високим рівнем емпатії характерною є підвищена емоційна чутливість, готовність до емоційної підтримки та прагнення до побудови довірливих міжособистісних взаємин. Подібні якості

мають важливе значення у процесі формування гармонійних сімейних взаємин та позитивного психологічного клімату у сім'ї.

Помірний рівень емпатії було виявлено у 4 респондентів, що становить 11,4% від загальної кількості учасників дослідження.

Подібний результат може свідчити про загалом достатню здатність до розуміння емоційного стану інших людей, однак у складних міжособистісних ситуаціях респонденти можуть не завжди повністю враховувати емоційні переживання співрозмовника або демонструвати недостатній рівень емоційної відкритості.

Отримані результати можуть бути пов'язані з віковими особливостями респондентів. Молодий вік характеризується активним формуванням міжособистісних навичок, емоційної сфери та потреби у соціальній взаємодії, що може позитивно впливати на розвиток емпатійних здібностей.

Таким чином, результати авторського опитувальника емоційної емпатії свідчать про високий рівень розвитку емпатійних здібностей серед більшості респондентів. Отримані дані дозволяють зробити висновок про важливу роль емоційної емпатії у формуванні психологічної готовності молоді до сімейного життя та побудови гармонійних міжособистісних взаємин.

2.2.3 Аналіз результатів авторської анкети «Комунікативна готовність молоді до сімейного життя»

Наступним етапом емпіричного дослідження стало вивчення рівня комунікативної готовності молоді до сімейного життя за допомогою авторської анкети «Комунікативна готовність молоді до сімейного життя».

Дана анкета була спрямована на дослідження здатності респондентів до конструктивного спілкування, уміння слухати співрозмовника, приймати іншу точку зору, вирішувати конфліктні ситуації шляхом діалогу та знаходити компроміси у міжособистісних взаєминах.

Комунікативна готовність є однією з найважливіших складових стабільних сімейних взаємин, оскільки саме ефективне спілкування

забезпечує взаєморозуміння між партнерами, сприяє емоційній близькості та дозволяє уникати значної кількості конфліктних ситуацій.

Недостатній рівень комунікативних навичок може призводити до труднощів у міжособистісній взаємодії, непорозумінь та емоційного віддалення між партнерами. Водночас здатність до відкритого спілкування, уміння висловлювати власні думки та враховувати позицію іншої людини сприяє формуванню гармонійних сімейних взаємин.

Саме тому дослідження рівня комунікативної готовності є важливою складовою вивчення психологічної готовності молоді до сімейного життя.

Після проведення опитування було здійснено підрахунок сумарної кількості балів кожного респондента та визначено рівні комунікативної готовності.

Таблиця 2.6

Розподіл респондентів за рівнем комунікативної готовності

Рівень	Кількість	%
Низький	0	0%
Середній	8	22,9%
Високий	27	77,1%

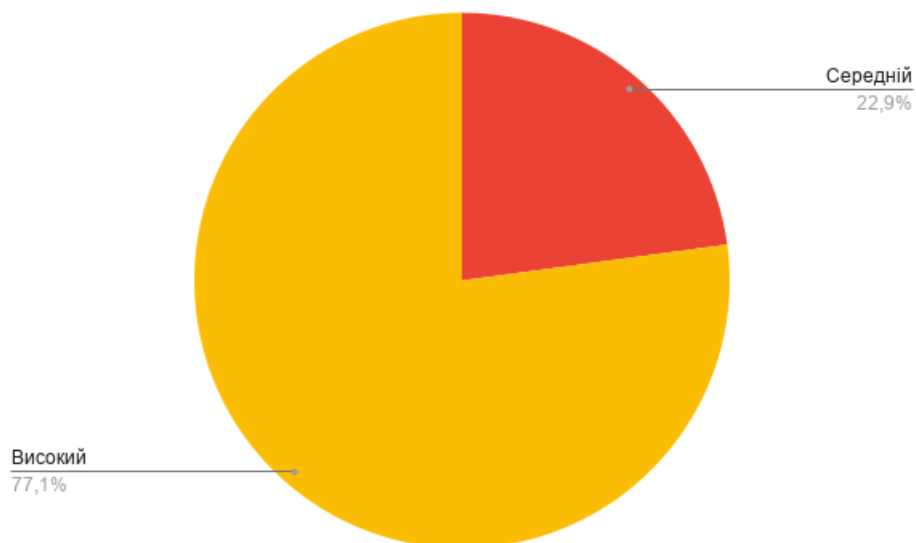

Рис. 2.6 – Рівень комунікативної готовності респондентів

Аналіз отриманих результатів дозволив визначити особливості комунікативної готовності молоді до сімейного життя.

Отримані результати свідчать про те, що переважна частина респондентів продемонструвала високий рівень комунікативної готовності. Високий рівень було виявлено у 27 респондентів, що становить 77,1% від загальної кількості учасників дослідження.

Подібний результат може свідчити про достатньо високий рівень розвитку комунікативних навичок серед молоді, здатність до відкритого спілкування, конструктивної взаємодії та врахування інтересів партнера у міжособистісних взаєминах.

Респонденти з високим рівнем комунікативної готовності характеризуються умінням слухати співрозмовника, здатністю до конструктивного вирішення конфліктних ситуацій та готовністю до компромісів. Крім того, дана категорія респондентів демонструє емоційну відкритість, прагнення до взаєморозуміння та здатність підтримувати стабільні міжособистісні взаємини.

Подібні якості мають важливе значення у процесі побудови гармонійних сімейних взаємин, оскільки саме ефективне спілкування забезпечує довіру між партнерами, сприяє емоційній близькості та дозволяє уникати значної кількості конфліктних ситуацій.

Середній рівень комунікативної готовності було виявлено у 8 респондентів, що становить 22,9% від загальної кількості учасників дослідження.

Подібний результат може свідчити про загалом достатній рівень розвитку комунікативних навичок, однак у складних ситуаціях респонденти можуть демонструвати труднощі у вираженні власних емоцій, відстоюванні власної позиції або конструктивному вирішенні конфліктних ситуацій.

Низький рівень комунікативної готовності серед респондентів виявлений не був, що свідчить про загалом достатній рівень розвитку навичок міжособистісного спілкування серед учасників дослідження.

Отримані результати також можуть бути пов'язані з віковими особливостями респондентів, оскільки молодий вік характеризується активним формуванням соціальних навичок, міжособистісного досвіду та потреби у соціальній взаємодії.

Таким чином, результати авторської анкети «Комунікативна готовність молоді до сімейного життя» свідчать про переважання високого рівня розвитку комунікативних навичок серед більшості респондентів. Отримані дані дозволяють зробити висновок про важливу роль ефективного спілкування, взаєморозуміння та здатності до конструктивної взаємодії у процесі формування психологічної готовності молоді до сімейного життя.

2.3 Узагальнення результатів емпіричного дослідження

Після проведення емпіричного дослідження та аналізу отриманих результатів було здійснено узагальнення емпіричних даних. Аналіз результатів дослідження дозволив визначити особливості психологічної готовності молоді до сімейного життя, рівень розвитку емоційної емпатії та комунікативної готовності респондентів.

У межах дослідження було встановлено, що більшість учасників продемонстрували достатній або високий рівень психологічної готовності до сімейного життя. Отримані результати свідчать про сформованість у молоді позитивного ставлення до сімейних цінностей, важливості емоційної підтримки, відповідальності та гармонійних міжособистісних взаємин.

За результатами авторської анкети «Психологічна готовність молоді до сімейного життя» було встановлено, що 60% респондентів продемонстрували високий рівень психологічної готовності до сімейного життя, а 37,1% — достатній рівень. Подібні результати можуть свідчити про те, що більшість молоді усвідомлює значення сімейних цінностей, відповідального ставлення до партнерських взаємин та важливість емоційної підтримки у майбутньому сімейному житті.

Результати авторського опитувальника емоційної емпатії також свідчать про достатньо високий рівень розвитку емпатійних здібностей серед

респондентів. Більшість учасників дослідження продемонстрували високий або дуже високий рівень емоційної емпатії. Подібний результат може свідчити про здатність молоді до співпереживання, розуміння емоційного стану інших людей та емоційної підтримки у процесі міжособистісної взаємодії.

Емоційна емпатія має важливе значення у формуванні гармонійних сімейних взаємин, оскільки саме здатність розуміти емоції партнера, підтримувати його та враховувати емоційний стан іншої людини сприяє формуванню позитивного психологічного клімату у сім'ї.

Результати авторської анкети «Комунікативна готовність молоді до сімейного життя» також свідчать про переважання високого рівня розвитку комунікативних навичок серед більшості респондентів. Отримані результати дозволяють зробити висновок про достатній рівень розвитку навичок міжособистісного спілкування, здатності до конструктивної взаємодії та вирішення конфліктних ситуацій.

Учасники дослідження з високими показниками психологічної готовності до сімейного життя, як правило, демонстрували також високий рівень емоційної емпатії та комунікативної готовності. Подібний результат може свідчити про взаємозв'язок між емоційною зрілістю, здатністю до міжособистісної взаємодії та готовністю до побудови гармонійних сімейних взаємин.

Водночас слід зазначити, що отримані результати значною мірою базуються на самооцінці респондентів. Питання сімейних цінностей, відповідальності, емоційної підтримки та міжособистісної взаємодії мають високу соціальну значущість, тому частина відповідей могла мати соціально бажаний характер.

Крім того, результати дослідження можуть бути пов'язані з віковими особливостями респондентів. Молодий вік характеризується активним формуванням життєвих цінностей, міжособистісних установок, емоційної сфери та уявлень про майбутнє сімейне життя.

Таким чином, результати проведеного емпіричного дослідження дозволяють зробити висновок про загалом позитивне ставлення молоді до сімейного життя, важливості взаєморозуміння, емоційної підтримки та відповідального ставлення до побудови майбутніх сімейних взаємин.

Отримані результати підтверджують важливу роль емоційної емпатії та комунікативної готовності у формуванні психологічної готовності молоді до сімейного життя.

2.4 Кореляційний аналіз результатів дослідження

Для більш глибокого аналізу результатів дослідження було проведено кореляційний аналіз за допомогою коефіцієнта кореляції Пірсона. Даний метод математичної статистики дозволяє визначити наявність, напрям та силу взаємозв'язку між досліджуваними психологічними показниками.

У межах даного дослідження кореляційний аналіз був спрямований на визначення взаємозв'язку між рівнем психологічної готовності молоді до сімейного життя, рівнем розвитку емоційної емпатії та комунікативною готовністю респондентів. Результати кореляційного аналізу між основними показниками дослідження представлено в табл. 2.7

Таблиця 2.7

Результати кореляційного аналізу між основними показниками дослідження

№	Показники, що аналізувалися	Коефіцієнт кореляції Пірсона (r)	Характер зв'язку
1	Психологічна готовність ↔ Емоційна емпатія	0,23	слабкий позитивний
2	Психологічна готовність ↔ Комунікативна готовність	0,63	помірний позитивний
3	Емоційна емпатія ↔ Комунікативна готовність	0,02	дуже слабкий

Аналіз результатів кореляційного дослідження дозволив визначити особливості взаємозв'язку між основними психологічними показниками дослідження.

У результаті аналізу було встановлено помірний позитивний кореляційний зв'язок між психологічною готовністю молоді до сімейного життя та комунікативною готовністю ($r = 0,63$). Подібний результат свідчить про те, що респонденти з більш високим рівнем розвитку комунікативних навичок, здатністю до конструктивного спілкування, умінням знаходити компроміси та вирішувати конфліктні ситуації, як правило, демонстрували і більш високий рівень психологічної готовності до сімейного життя.

Між рівнем психологічної готовності до сімейного життя та рівнем розвитку емоційної емпатії було виявлено слабкий позитивний кореляційний зв'язок ($r = 0,23$). Подібний результат може свідчити про те, що емоційна чутливість та здатність до співпереживання певною мірою пов'язані з формуванням психологічної готовності молоді до сімейного життя, однак не є визначальним чинником її розвитку.

Водночас між рівнем розвитку емоційної емпатії та комунікативною готовністю було виявлено дуже слабкий кореляційний зв'язок ($r = 0,02$), що свідчить про практично відсутній взаємозв'язок між даними показниками у межах досліджуваної вибірки.

Отримані результати дозволяють зробити висновок про те, що найбільш виражений взаємозв'язок у межах даного дослідження спостерігається між психологічною готовністю молоді до сімейного життя та рівнем розвитку комунікативних навичок.

Таким чином, результати кореляційного аналізу підтверджують важливу роль комунікативної готовності у формуванні психологічної готовності молоді до сімейного життя та побудови гармонійних міжособистісних взаємин.

Висновки до розділу 2

У другому розділі було організовано та проведено емпіричне дослідження особливостей психологічної готовності молоді до сімейного життя. У процесі дослідження було проаналізовано рівень психологічної готовності респондентів до сімейного життя, особливості розвитку емоційної емпатії та комунікативної готовності молоді.

Емпіричне дослідження проводилося серед студентської та учнівської молоді віком від 14 до 28 років. Для дослідження було використано авторську анкету «Психологічна готовність молоді до сімейного життя», авторський опитувальник емоційної емпатії, розроблений на основі теоретичних положень А. Меграбіана та Н. Епштейна, а також авторську анкету «Комунікативна готовність молоді до сімейного життя».

За результатами дослідження було встановлено, що більшість респондентів продемонстрували достатній та високий рівень психологічної готовності до сімейного життя. Отримані результати свідчать про сформованість у молоді позитивного ставлення до сімейних цінностей, відповідальності, емоційної підтримки та партнерських взаємин.

Результати дослідження емоційної емпатії засвідчили переважання високого рівня розвитку здатності до співпереживання, емоційної чутливості та розуміння емоційного стану інших людей серед більшості учасників дослідження.

Дослідження комунікативної готовності також показало достатній рівень розвитку навичок міжособистісного спілкування, здатності до конструктивного вирішення конфліктних ситуацій та готовності до компромісів у міжособистісних взаєминах.

У процесі проведення кореляційного аналізу за коефіцієнтом кореляції Пірсона було встановлено помірний позитивний взаємозв'язок між психологічною готовністю молоді до сімейного життя та комунікативною готовністю респондентів. Також було виявлено слабкий позитивний

взаємозв'язок між психологічною готовністю та рівнем розвитку емоційної емпатії.

Отримані результати дозволяють зробити висновок про важливу роль комунікативних навичок, емоційної чутливості та міжособистісної взаємодії у формуванні психологічної готовності молоді до сімейного життя.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного теоретичного та емпіричного дослідження було досліджено особливості психологічної готовності молоді до сімейного життя, а також визначено рівень розвитку емоційної емпатії та комунікативної готовності респондентів.

У ході теоретичного аналізу наукової літератури було встановлено, що психологічна готовність до сімейного життя є складним багатокомпонентним утворенням, яке включає емоційну зрілість, відповідальність, готовність до міжособистісної взаємодії, здатність до емоційної підтримки, комунікативні навички та готовність до компромісів у сімейних взаєминах.

Було визначено, що важливу роль у формуванні психологічної готовності молоді до сімейного життя відіграють сімейні цінності, рівень розвитку емоційної сфери особистості, особливості міжособистісного спілкування та здатність до конструктивного вирішення конфліктних ситуацій.

У межах емпіричного дослідження було проведено опитування 35 респондентів віком від 14 до 28 років. Для дослідження було використано авторську анкету «Психологічна готовність молоді до сімейного життя», авторський опитувальник емоційної емпатії, розроблений на основі теоретичних положень А. Меграбіана та Н. Епштейна, а також авторську анкету «Комунікативна готовність молоді до сімейного життя».

За результатами дослідження було встановлено, що більшість респондентів продемонстрували достатній та високий рівень психологічної готовності до сімейного життя. Отримані результати свідчать про сформованість у молоді позитивного ставлення до сімейних цінностей, важливості відповідальності, емоційної підтримки та партнерських взаємин.

Результати дослідження емоційної емпатії показали, що більшість учасників дослідження мають високий рівень розвитку емоційної чутливості, здатності до співпереживання та розуміння емоційного стану інших людей.

Подібні якості мають важливе значення для формування гармонійних сімейних взаємин та позитивного психологічного клімату у сім'ї.

Дослідження комунікативної готовності також засвідчило переважання достатнього та високого рівня розвитку комунікативних навичок серед респондентів. Більшість учасників дослідження продемонстрували здатність до конструктивного спілкування, готовність до компромісів та прагнення до взаєморозуміння у міжособистісних взаєминах.

У результаті проведення кореляційного аналізу за коефіцієнтом кореляції Пірсона було встановлено помірний позитивний взаємозв'язок між психологічною готовністю молоді до сімейного життя та комунікативною готовністю респондентів. Це свідчить про важливу роль розвитку комунікативних навичок у формуванні психологічної готовності молоді до побудови майбутніх сімейних взаємин.

Також було встановлено слабкий позитивний взаємозв'язок між психологічною готовністю до сімейного життя та рівнем розвитку емоційної емпатії. Подібний результат може бути пов'язаний із недостатньою варіативністю показників емпатії у межах досліджуваної вибірки, оскільки більшість респондентів продемонстрували високий рівень емоційної емпатії.

Отримані результати підтверджують важливу роль емоційної зрілості, комунікативних навичок та міжособистісної взаємодії у процесі формування психологічної готовності молоді до сімейного життя.

Таким чином, поставлена мета дослідження була досягнута, а визначені завдання - виконані. Результати проведеного дослідження можуть бути використані у практичній діяльності психологів, педагогів та фахівців, які працюють із молоддю у сфері психологічної підготовки до сімейного життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бех І. Д. Особистість у просторі духовного розвитку : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2012. 256 с.
2. Божович Л. І. Особистість і її формування в дитячому віці. Київ : Либідь, 2008. 400 с.
3. Варій М. Й. Загальна психологія : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 968 с.
4. Готтман Дж. Карта кохання. Київ : Наш формат, 2021. 320 с.
5. Гридковець Л. М. Психологія сім'ї : навчальний посібник. Київ : Кондор, 2019. 288 с.
6. Дуткевич Т. В. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 304 с.
7. Кокун О. М. Психологія життєвого шляху особистості : монографія. Київ : Інститут психології ім. Г. С. Костюка НАПН України, 2020. 320 с.
8. Кляпець О. Я. Психологія сім'ї : навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2019. 256 с.
9. Коноваленко О. В. Психологія міжособистісних взаємин : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 240 с.
10. Москалець В. П. Психологія особистості : навчальний посібник. Київ : Ліра-К, 2020. 364 с.
11. Кравець В. П. Психологія сімейного життя : навчальний посібник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2020. 416 с.
12. Максименко С. Д. Загальна психологія : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 272 с.
13. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія : підручник. Київ : Академвидав, 2021. 448 с.
14. Савчин М. В. Загальна психологія : навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2020. 344 с.

15. Титаренко Т. М. Сучасна психологія особистості : навчальний посібник. Київ : Каравела, 2022. 372 с.
16. Титаренко Т. М. Психологія життєвого світу особистості : монографія. Київ : Либідь, 2021. 600 с.
17. Хохліна О. П. Психологія сім'ї та шлюбу : навчальний посібник. Київ : Каравела, 2021. 284 с.
18. Bandura A. Social Learning Theory. New York : General Learning Press, 1977. 247 p.
19. Erikson E. Identity: Youth and Crisis. New York : W. W. Norton & Company, 1994. 336 p.
20. Goleman D. Emotional Intelligence. New York : Bantam Books, 2005. 352 p.
21. Волкова Н. П. Психологія спілкування : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2018. 352 с.
22. Gottman J., Silver N. The Seven Principles for Making Marriage Work. New York : Harmony Books, 2015. 271 p.
23. Maslow A. Motivation and Personality. New York : Harper & Row, 1987. 293 p.
24. Mehrabian A., Epstein N. A Measure of Emotional Empathy. Journal of Personality. 1972. Vol. 40. P. 525–543.
25. Pearson K. Mathematical Contributions to the Theory of Evolution. London : Royal Society, 1896. 256 p.
26. Rogers C. A Way of Being. Boston : Houghton Mifflin, 1980. 404 p.
27. Sternberg R. Triangular Theory of Love. Psychological Review. 1986. Vol. 93. P. 119–135.
28. UNICEF Україна. Психічне здоров'я та психосоціальна підтримка молоді в умовах війни. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/psychological-support> (дата звернення: 12.05.2026).
29. WHO. Mental Health and Psychosocial Considerations During Emergencies. URL: <https://www.who.int> (дата звернення: 14.05.2026).

30. Американська психологічна асоціація (АРА). Психологія сімейних відносин. URL: <https://www.apa.org> (дата звернення: 16.05.2026).

ДОДАТКИ

Додаток А

Авторська анкета

«Психологічна готовність молоді до сімейного життя»

1. Я вважаю сім'ю важливою життєвою цінністю.
2. У майбутньому я планую створити сім'ю.
3. Для мене важливі стабільні сімейні відносини.
4. Я позитивно ставлюся до офіційного шлюбу.
5. Я вважаю, що сім'я відіграє важливу роль у житті людини.
6. Я вмію контролювати свої емоції.
7. Я готова підтримувати партнера у складних ситуаціях.
8. Я можу визнавати власні помилки.
9. Я вважаю довіру основою сімейних відносин.
10. Я готова до компромісів у сімейному житті.
11. Я готова брати відповідальність за свої вчинки.
12. Я розумію, що сімейне життя потребує серйозного ставлення.
13. Я готова виконувати сімейні обов'язки.
14. Я вважаю важливим взаємну відповідальність партнерів.
15. Я готова враховувати потреби іншої людини.
16. Я вмію спокійно обговорювати проблеми.
17. Я готова вислухати іншу точку зору.
18. Я намагаюся вирішувати конфлікти через діалог.
19. Я можу відкрито говорити про свої почуття.
20. Я вважаю спілкування важливою складовою сімейного життя.

Варіанти відповідей:

- Так
- Частково
- Ні

Додаток Б

Методика діагностики рівня емпатійних здібностей (на основі методики Mehrabian & Epstein)

Варіанти відповідей:

- Так
- Ні

1. Мені легко зрозуміти емоційний стан іншої людини.
2. Я часто співпереживаю людям, які потрапили у складну ситуацію.
3. Я можу помітити, коли людина приховує свої справжні почуття.
4. Мені важливо підтримати людину, якщо їй емоційно важко.
5. Я швидко розумію, коли співрозмовник засмучений.
6. Мені буває складно залишатися байдужою до проблем інших людей.
7. Я намагаюся поставити себе на місце іншої людини.
8. Я можу зрозуміти настрій людини за її поведінкою.
9. Я часто звертаю увагу на емоції інших людей.
10. Мені важливо, щоб у стосунках була емоційна підтримка.
11. Я співпереживаю людям, які переживають труднощі.
12. Я легко помічаю зміни настрою співрозмовника.

Авторська анкета

«Комунікативна готовність молоді до сімейного життя»

Варіанти відповідей:

- Так
- Частково
- Ні

1. Я легко обговорюю важливі питання з іншими людьми.
2. Я можу спокійно пояснити свою позицію.
3. Я вмію слухати співрозмовника.
4. Я намагаюся вирішувати конфлікти через розмову.
5. Я не уникаю складних розмов.
6. Я можу прийняти іншу точку зору.
7. Я вмію домовлятися.
8. Я вважаю спілкування основою гармонійних стосунків.
9. Я готова відкрито обговорювати сімейні проблеми.
10. Я можу контролювати тон спілкування під час суперечки.
11. Я намагаюся уникати агресії у спілкуванні.
12. Я можу конструктивно реагувати на критику.
13. Я готова шукати компроміс у конфліктній ситуації.
14. Я вважаю взаєморозуміння важливим у сімейному житті.
15. Я можу підтримувати спокійне спілкування навіть під час суперечки.

Сертифікат участі у конференції

*Міністерство освіти і науки України
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова
Навчально-науковий гуманітарний інститут
кафедра психології*

СЕРТИФІКАТ**№101/2026***засвідчує, що***Терешонок Катерина***взяла участь у*

**у I Всеукраїнській науково-практичній
конференції
«Психологічні студії: науковий пошук
і практичний досвід»**

*Ректор
Національного університету
Кораблебудування імені
адмірала Макарова*

Євген ТРУШЛЯКОВ

**23 квітня 2026
м. Миколаїв, Україна
www.nuos.edu.ua**